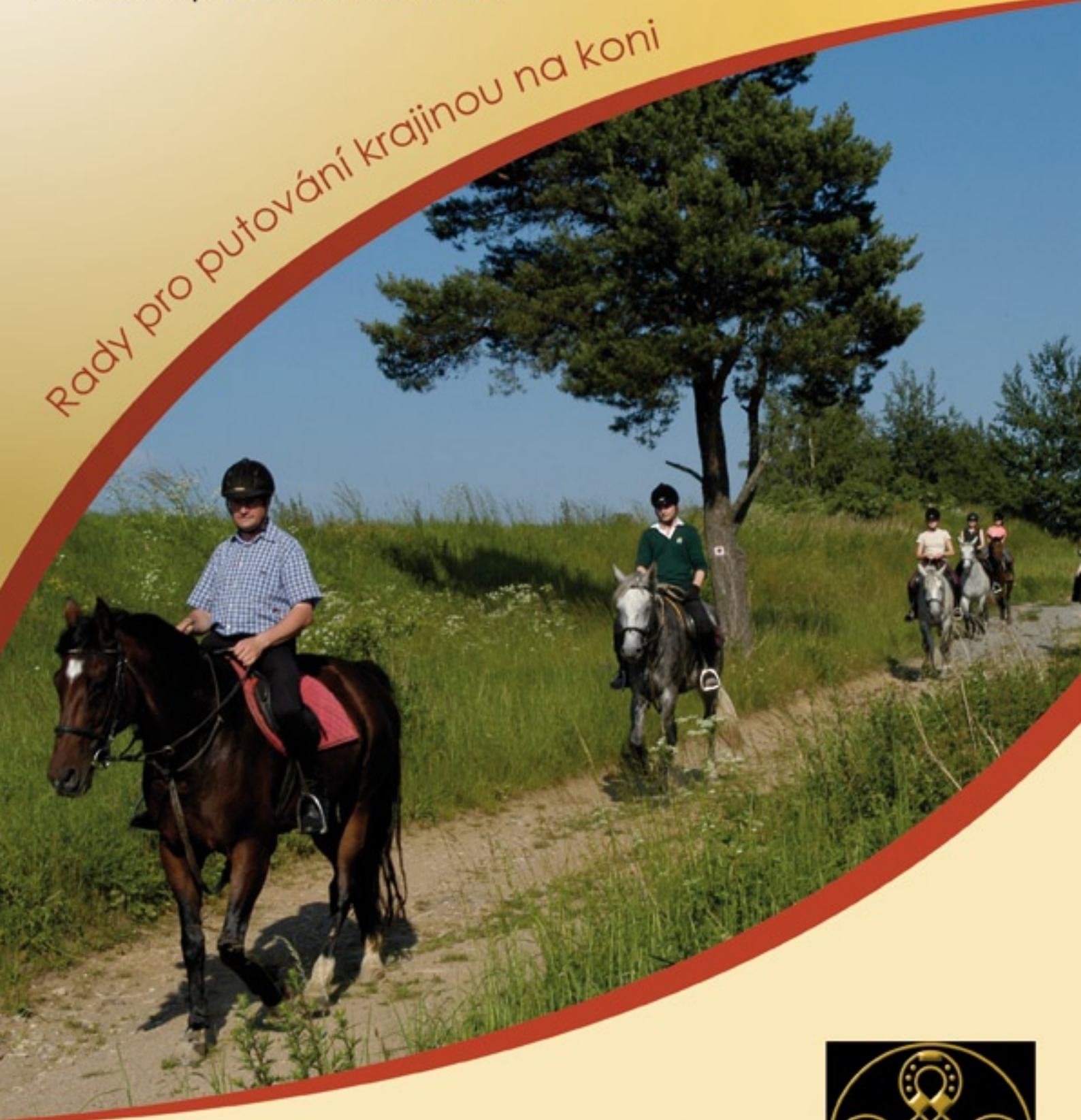

JEZDECKÁ TURISTIKA

v České republice a Rakousku

Rady pro putování krajinou na koni

novadomus

JIHOČESKÝ KRAJ

Občanské sdružení pro
podporu jezdecké turistiky

OBSAH

Úvod	4
Jezdí celá rodina	4
Průvodce pro jezdeckou turistiku	5
Jezdecká turistika - výklad pojmů	6
Popis koně aneb Minimum znalostí o našem čtyřnohém partnerovi na cestách	7
Popis koně	7
Chrup koně	7
Tři části koňského těla	8
Kostra koně	9
Fyziologie koní	9
Výběr koně pro jezdeckou turistiku	10
Stáří koně	10
Posouzení z hlediska exteriéru	10
Jezditelnost	11
Síla a vytrvalost	11
Krmení koní pro jezdeckou turistiku	12
Příprava na zvýšený příjem potravy	13
Odmítání potravy	14
Péče o kopyta	15
Vybavení koně a jezdce	16
Jezdecké oblečení	16
Základní výstroj koně	18
Vybavení jezdce	21
Cestovní lékárnička	21
Pozorování počasí a chování při bouřce	22
Zákonitosti počasí	23
Chování při bouřce	24
Orientace v terénu	26
Nehody při putování	30
Otravy	32
Předcházení nebezpečí	32
Příznaky otravy	33
První pomoc	33
Jedovaté rostliny	34
Nemoci koní a možná poranění	37
Kondiční trénink	40

Hodnocení stavu po zátěži (kondiční testy)	40
Co nám napovídá pocení	41
Příprava jezdce	43
Tempo jízdy	43
Zásady bezpečnostního pohybu krajinou	45
Signalizace (pomocí rukou) při jízdě terénem ve skupině	45
Zásady pohybu po jezdeckých stezkách na území České republiky	45
Další dobré rady pro pohyb krajinou	46
Jízda lesem	48
Jízda po silnici	50
Doprava koní	50
Doklady koní	51
Nařízení	51
Zákony a vyhlášky	52
Veterinární zákon a ochrana proti týrání	53
Jak správně postupovat při podezření na týrání koně	54
Inspirace od našich rakouských sousedů aneb Co by měl znát jezdecký průvodce	56
Organizace jezdecké turistiky v Rakousku	59
Značení rakouských jezdeckých stezek	60
Zásady pohybu po jezdeckých stezkách na území Rakouska	60
Použitá literatura	62

Jedno krásné staré přísloví říká: **S koňmi člověk dobyl svět. Dnes dobývají koně srdce lidí.**

A právě jednou z možností, jak skloubit lásku ke koním s pobytem v přírodě, která je tím nejlepším terapeutem pro naše unavené duše, je jezdecké putování. Důkazem je nárůst jezdeckých stájí a stanic (tj. míst, kde je během putování možné přenocovat i s koněm), zaměřených na jezdeckou turistiku. Mnohé z nich nabízejí také možnost zapůjčení jezdeckého koně (popřípadě vozu) na putování krajinou, většinou pod vedením zkušeného jezdeckého průvodce.

Pro zjednodušení orientace v terénu jsou v jednotlivých krajích naší republiky vyznačeny jezdecké stezky, síť dalších se stále ještě připravuje. Celostátní metodiku v oblasti jezdecké turistiky koordinuje sekce turistiky na koni, která působí při Klubu českých turistů. V rámci jezdecké turistiky se také stále prohlubuje zahraniční spolupráce, a to včetně vzájemné výměny zkušeností a společné realizace projektů realizovaných Evropskou unií. Jedním z nejaktivnějších zahraničních partnerů je Rakousko, kde je turistika na koni již dlouhodobě zavedeným pojmem.

JEZDÍ CELÁ RODINA

Nebývá častým pravidlem, aby všichni členové rodiny byli zapálenými vyznavači jezdeckví. Přesto právě jezdecká turistika nabízí možnost, jak skloubit více možností aktivního trávení volného odpočinku dohromady.

Kromě putování v sedle stále více stanic nabízí možnost jízdy vozem, kočárem či bryčkou, které mohou využít i nejezdící přátelé či rodinní příslušníci. Nejezdci také mohou nasednout na kola, nebo se přes den věnovat vodáckému sportu. Rodiče mohou také svěřit děti do péče jezdeckých instruktorů a sami vyrazit na pěší výlet, návštěvu památek či třeba vinných sklípků (průvodce vinařskými stezkami vydala Nadace Partnerství). Večery na jezdecké stanici jsou pak zpestřeny vzájemným sdělováním zážitků, na které se vzpomíná ještě dlouho po

návratu z dovolené. Navíc mezi putujícími jezdci a majiteli stanic vznikají často přátelské vztahy, které často přetrvávají řadu dalších roků. A v neposlední řadě platí, že krajinu, kterou poznáme z koňského hřbetu, si už navždy vložíme do svého srdce.

PRŮVODCE PRO JEZDECKOU TURISTIKU

Masové rozšíření jezdecké turistiky vedlo k vytvoření statutu „jezdeckých průvodců“, aby provázeli skupiny jezdců krajinou a dohlíželi na zásady pohybu na jezdeckých stezkách. V našich podmínkách sice termín „jezdecký průvodce“ existuje, avšak zatím pouze neoficiálně.

Pokud se jezdci pohybují krajinou sami, skupinu vede ten nejzkušenější, který za skupinu přebírá odpovědnost při řešení různých situací. I když je odvaha k převzetí zodpovědnosti dobrá věc, důležité je, aby ten, kdo tuto odpovědnost přebírá, měl také dostatečné znalosti a vědomosti a aby byl plnoletý. Pokud by tyto zásady byly dodržovány pokaždé, nedocházelo by k tolika stížnostem na chování jezdců v krajině a ubylo by také úrazů a nehod.

Obsah tohoto materiálu však není pouhým učebním textem pro budoucí jezdecké průvodce. Je to důležitý informační podklad pro všechny sportovní i rekreační jezdce, kteří by se chtěli vydat na jezdecké putování.

JEZDECKÁ TURISTIKA - VÝKLAD POJMŮ

Jezdecká turistika (Putování na koni)

Když se kůň a jezdec pohybují volně krajinou, mluvíme o jezdecké turistice.

Patří sem vyjížďky, půldenní či celodenní jízda krajinou a následně i vícedenní putování (v závislosti na náročnosti terénu, stavu půdy a síle větru se většinou jedná o délku tras od 30 do 50 kilometrů). I když jezdecká turistika není žádným bojem o umístění, přesto vyžaduje jak od jezdce i jeho koně sportovní výkon. Z tohoto důvodu jezdec i kůň musí být patřičným způsobem vyškoleni a trénováni. Požadavkem je také odpovídající oblečení jezdce a vhodná výstroj koně a dodržování jezdecké etikety.

Sít' jezdeckých stezek v České republice

V České republice sít' jezdeckých stezek teprve vzniká v posledních letech. Přesto je zde vyznačeno již několik tisíc kilometrů a další jezdecké stezky jsou již v návrhu. Situace je však v jednotlivých krajích značně odlišná. Přesto aktivity v oblasti přípravy zázemí a infrastruktury pro jezdeckou turistiku neustávají a lze očekávat, že v příštích letech vzniknou páteřní stezky ve směru sever-jih nebo východ-západ, které se propojí se stezkami v okolních zahraničních zemích (v Německu, Rakousku, Polsku a na Slovensku).

První mezinárodní stezka v délce 120 km již také existuje. Vyznačilo ji Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky a vede z Telče přes Slavonice (Maříž) a hraniční přechod Fratres do dolnorakouského Lichtenbergu.

Mapy pro jezdeckou turistiku

Mapy jezdeckých stezek jsou u nás vydávány od roku 2005. Prozatím nemají jednotnou formu ani měřítko, ale většina z nich obsahuje veškeré praktické informace, včetně informací o zajímavostech v okolí stezky, stravovacích a ubytovacích možnostech a kontaktů nejenom na jednotlivé jezdecké stanice, ale také na místní veterináře, podkováře a dopravce koní. Nemělo by zde chybět ani upozornění na kritická místa, popřípadě zásady pohybu platící pro danou stezku.

Prozatím mapy vydávají většinou kraje nebo občanská sdružení, takže k sehnání bývají až do rozebrání nákladu na Infocentrech nebo v jednotlivých jezdeckých stanicích (popřípadě na krajských úřadech). Některé jezdecké stezky jsou již vyznačeny také na mapách KČT (v měřítku 1 : 50 000). Mapy KČT jsou kvalitně zpracované na základě vojenských map, takže obsahují velké množství informací o daném území. V ideálním případě je proto dobré vzít si s sebou na jezdecké putování speciální mapu dané stezky a příslušný list (nebo více listů) turistické mapy v měřítku 1 : 50 000.

Mapy je nejpraktičtější vozit zavěšené na krku v ochranné fólii.

Orientační výbavu jezdce může doplnit také kompas nebo jednoduchá busola.

Jezdecké značení

Oficiální jezdeckou značku (v souladu s metodikou Klubu českých turistů) tvoří **bílý čtverec o rozměrech 10 x 10 cm, uvnitř kterého je souměrně umístěn barevný kruh o průměru 6 cm**. U páteřních stezek má kruh červenou barvu. Dalšími barvami jsou modrá, zelená a žlutá. Tam, kde označení jezdeckých stezek spadá pod KČT, objevuje se symbol jezdecké stezky také na kovových směrových značkách, které jsou součástí rozcestníků.

Barevnými podkovami se značí jezdecké okruhy.

Protože však některé jezdecké stezky vznikly už před sjednocením metodiky značení, můžeme se setkat i s jinými typy značení (podkovy, koňské hlavičky apod.).

POPIS KONĚ ANEB MINIMUM ZNALOSTÍ O NAŠEM ČTYŘNOHÉM PARTNEROVI NA CESTÁCH

Kůň (*Equus*) je savec a patří do skupiny lichokopytníků, čeled' koňovití. Patří do stejné čeledi jako zebra, osel a poloosel (onager, kulan, kiang), jeho nejbližší příbuzný je tapír a nosorožec.

K popisu koně náleží:

a) Barva srsti koně

- srst (krycí chlupy, podsada, hmatové chlupy, chlupy ochranné – kštice, hřívá, žíně ohonu, rousy, chlupové víry)
- barva srsti koně: základní barva (hnědák, vraník, ryzák, bělouš, prokvetlost, skvrnitost, grošování apod.), odstín barvy, popř. intenzita zbarvení nebo barevná zvláštnost).

b) Pohlaví (klisna, hřebec, valach)

c) **Odznaky vrožené** (lysina, hvězda, nosní proužek, šňupka, bílá spěnka nebo korunka, odchylky od typického zbarvení apod.)

d) Odznaky získané (skvrny po otlačích, výžehy)

e) **Kohoutková výška** (měření hůlkovou a páskovou mírou), určení tělesného rámce koně

f) **Stáří koně** (rodokmen, odhad stáří podle stupně tělesného vývinu a celkového vzhledu, odhad stáří podle změn chrupu)

Nemáme-li k dispozici průkaz původu koně, můžeme odhadnout jeho stáří podle změn na chrupu koně. Ty se projevují v postupném prořezávání a dorůstání mléčných řezáků, v postupné výměně a v dorůstání dospělých řezáků a konečně v jejich postupném otírání (vznik tzv. „hvězdičky“).

CHRUP KONĚ:

do 5. roku života	mléčný chrup (28 zubů)
od 5. roku života	trvalý chrup (40 zubů u hřebce)

U chrupu koně rozeznáváme: **řezáky** (vnitřní pár-kleště, druhý pár-středáky, třetí zevní pár-krajáky), **špičáky** (u klisen a časně kastrovaných valachů mohou chybět), **zuby třenové** a **stoličky**. Před řadou mléčných (někdy i trvalých) stoliček může u koní nahodile vyrůst i zakrnělý „vlčí zub“, který časem sám vypadne nebo se vstřebá a již se neobnovuje.

Hřibě má nahoře a dole, napravo i nalevo po 3 řezácích, 1 špičák (u klisniček bývá většinou zakrnělý,

takže nepronikne dásní) a 3 zuby třenové. Za těmito zuby třenovými v určitém věku narůstají stoličky, které se už nevyměňují.

Dospělý hřebec má tedy nahoře i dole, napravo i nalevo po 3 řezácích, 1 špičáku, 3 zubech třenových a 3 stoličkách. U klisny špičák často chybí.

V souvislosti s odhadem stáří koně bychom největší pozornost měli věnovat řezákům.

Řezáky koně mají uprostřed jamku (**jádro**) vyplněnou do určité výšky zubním tmelem, která je na mléčných řezácích hluboká 3 - 4 mm a na trvalých řezácích 6 mm. Protože se volný okraj řezáků každoročně otírá asi o 2 mm, zkracuje se tím jádro, takže v dolní čelisti mizí po třech letech a v horní čelisti po 6 letech. Přesto i po této době zůstává po jádře „**stopa**“ (tmavě zbarvený tmel na dně jamky obroubený bílou sklovinou). S postupujícím otěrem korunky se stává na povrchu třecí plošky zřetelná horní část dřevného kanálku zubu, uzavřená odlišně zbarvenou zubovinou (tzv. „**hvězdička**“).

Mléčné řezáky jsou užší, téměř bílé, se zřetelným krčkem a sklovina na přední ploše je jemně rýhovaná. **Trvalé řezáky** jsou oproti tomu silnější a širší, nemají krček (kořen celou šířkou přechází v korunku), mají nažloutlou barvu a jejich sklovina má na přední ploše pouze jednu hrubší podélnou rýhu.

Vlastní určování stáří koně podle zubů má několik období:

- a) **Od narození do 2 roků věku** (období prořezávání a dorůstání mléčných řezáků, kterým se následně začínají obrušovat třecí plošky.
- b) **Od 3 do 5 roků** (období výměny) mléčných řezáků za trvalé, kdy trvalý zub vytlačuje z lůžka svého mléčného předchůdce. Mléčnému zubu se zatím vstřebaly kořeny, takže uvolněná korunka vypadne většinou při žraní. Trvalé kleště jsou dorostlé ve 3 letech, středáky ve 4 letech a krajáky v pěti letech stáří, kdy je výměna chrupu ukončena. Obecně přitom platí, že jakmile jakýkoli typ stálých řezáků doroste, ihned se začínají obrušovat, a to nejprve na předním okraji a poté na okraji zadním.
- c) **Od 5 do 8 roků**, kdy se otírají řezáky v dolní čelisti. Při kousání potravy se o sebe stálé řezáky otírají, takže jamka jádra postupně mizí tak dlouho, až se třecí plocha vyrovná a z jádra zůstane pouze jeho vejčité „stopa“ vyplněná cementem a obroubená lemlem ze skloviny. Na každém stálém řezáku vymizí jádro za 3 roky po dokončení růstu zubu (tj. od doby, kdy se začal otírat). Znamená to, že v 6 letech jsou vyplněny kleště, v sedmi letech jsou vyplněny středáky a v 8 letech jsou vyplněny krajáky.

Po osmém roce stáří bývá nejspolehlivějším vodítkem pro určení stáří koně obrys třecí plošky na dolních řezácích. Pro lepší orientaci můžeme mluvit o 4 druzích obrysů:

- období plošek napříč vejčitých **(do 9 let stáří)**
- období plošek okrouhlých **(10 – 13 let)**
- období plošek trojúhelníkovitých **(14 – 18 roků)**
- období plošek podélně vejčitých **(nad 18 let)**

TŘI ČÁSTI KOŇSKÉHO TĚLA

- Přední část: hlava, krk, kohoutek, plece a přední končetiny
- Prostřední část: hřbet, bedra, žebra, břicho, boky
- Zadní část: kyčle, zád', ocas

KOSTRA KONĚ

Kostra lebky, trupu a končetin.

Páteř: 7 krčních obratlů, 18 hrudních obratlů, 6 bederních obratlů (koně arabští mohou mít obratlů pouze 5), 5 obratlů v kosti křížové, 15-21 obratlů v ocase

Žebra: 8 párů skutečných žeber

10 volně napojených žeber

Díky speciálnímu pohybovému aparátu může kůň odpočívat ve stoje.

FYZIOLOGIE KONÍ

SRDCE A KREVNÍ OBĚH

Srdce koně leží mezi 3. a 6. žebrem a jeho hmotnost se pohybuje mezi 4 až 8 kg. Množství krve v krevním oběhu představuje jednu patnáctinu tělesné hmotnosti, což je zhruba 30 litrů.

Krev (červené krvinky - životnost 50 až 120 dní, bílé krvinky, krevní destičky, plazma)

Tepová frekvence (puls):

Normou je **28 až 40 úderů srdce za minutu** v klidovém stavu.

DÝCHACÍ SOUSTAVA

Horní cesty dýchací tvoří nos, vedlejší nosní dutiny, hrdlo, hrtan.

Dolní cesty dýchací tvoří plíce, průdušky, plicní sklípky. Nejmenší dýchací jednotkou jsou průdušinky.

Dechová frekvence

Zvedání a pokles břicha, a tím žeberních oblouků, zajišťuje nádech a výdech.

Normou je **8 až 16 vdechů a výdechů** za minutu v klidovém stavu.

TĚLESNÁ TEPLOTA

Měříme v konečníku, přičemž teploměr udržujeme zasunutý po dobu 5 minut.

Norma: **37 – 38 stupňů Celsia** v klidovém stavu,

PŘÍJEM VODY A POTRAVY

Za minutu dochází u koně k 60 až 100 žvýkacím pohybům.

Za den kůň vypije **10 – 30 litrů vody**. Nedostatek tekutin může způsobit koliku.

Pohyb střev hodnotíme podle zvukových projevů (šum). Tenké střevo (průtoky, plyny), tlusté střevo (brumlání). Osmkrát až desetkrát denně kůň vyloučí 1 – 2 kg výkalů. S tím bychom měli počítat a při průjezdu městy nebo vesnicemi (nebo na cestách souběžných s pěšími turistickými trasami) exkrementy z cesty odstranit. Důležitou prevencí je **odčervení**, které u turistických koní provádíme nejlépe třikrát až čtyřikrát do roka. čtvrt roku.

VÝBĚR KONĚ PRO JEZDECKOU TURISTIKU

Mluvíme-li o vhodnosti koně pro jezdeckou turistiku, měli bychom vzít v úvahu řadu faktorů. Patří k nim tělesná stavba a stáří koně, jeho temperament a ochota ke spolupráci, stupeň výcviku a také zkušenosti a schopnosti jezdce. Obecně platí, že dáváme přednost koním, kteří byli odchováni v početném stádě na pastvinách, jsou ochotní, silní a vytrvalí. Kůň, který se s chutí pohybuje a má zájem o příjem potravy, nemívá sklony ke kolice.

Často se objevují dotazy na **VHODNOST PLEMENE**, odpověď však není jednoznačná. Je pravda, že zejména pro dálkové jízdy volí řada jezdců raději méně prošlechtěná a dostatečně odolná plemena koní (hucul, fjordský kůň), přesto se běžně setkáváme se zástupci i řady dalších plemen, včetně teplokrevníků, starokladrubských koní, Shagya arabů či zástupců westernových plemen (u nás zejména appaloosa a quarter horse). V agroturistickém podnikání se stále častěji můžeme setkat také s klidnými, ale chodivými chladnokrevníky (zejména českomoravským belgickým koněm, norickým koněm). V sousedním Rakousku jsou oblíbeni haflingové a lipicáni, stále více populární je také irský tinker. Výběr koně je však především záležitostí našich požadavků, schopností a vkusu. Při správné péči a výcviku je pro putování krajinou vhodný téměř každý zástupce početné koňské říše.

Vyhýbat bychom se však měli koním příliš živým a nervózním, stejně jako koním líným.

STÁŘÍ KONĚ

Pro účely jezdecké turistiky by měl mít kůň ukončen svůj tělesný vývoj. V praxi to znamená stáří od pěti do sedmi roků (v případě dlouhověkových plemen). To nám umožní využívat koně řadu roků bez poškození zdraví (bolavá záda, problémy s končetinami apod.)

POSOUZENÍ Z HLEDISKA EXTERIÉRU

U jezdeckého koně by měl být **krk** přiměřeně dlouhý, nepříliš vysoko nasazený. Stavbu krku bychom neměli podceňovat, protože podmiňuje nejenom volnost a jistotu chodu koně, ale napomáhá zvířeti také udržovat rovnováhu (k tomu ovšem musí mít vyvinuté také správné svaly).

Důležitý je také **kohoutek**, místo, kde měříme výšku koně. Měli bychom vědět, že čím jsou trnové násadce obratlů delší a silnější, tím je vyšší účinnost svalů, které se na kohoutek upínají a které při pohybu vzpřimují hřbet a přenášejí váhu celého těla zepředu dozadu. Další svalová skupina se upíná k lopatce, kde opět platí, že čím delší a vyšší je kohoutek koně a čím delší a šikmější je lopatka, tím je prostornější také krok a lepší skokové schopnosti. Vysoký a dlouhý kohoutek přispívá k upevnění hřbetu a dodává také sedlu pevnější polohu. (Důležitý je ovšem výběr správného sedla!).

Hřbet koně pro jezdeckou turistiku by měl být delší, ale dostatečně pevný, který nepřekáží volné akci končetin. Delší a pevný hřbet je pro jezdce příjemnější, protože je dostatečně pružný, což je cítit zejména v klusu, cvalu a při skoku. Mimo to bývá delší hřbet spojen i s delším hrudníkem, který umožňuje větší kapacitu plic. Dlouhý hřbet však může být náchylnější k bolestivosti. Koně s příliš krátkým hřbetem mají naopak pro jezdce nepříjemný, otřásavý chod a při nesprávném postoji končetin se při chůzi stíhají.

Z hlediska vytrvalosti v terénu není žádná část těla tak důležitá jako **hrudník**. Zatímco přední průměr hrudníku je důležitý pro rozvoj srdce, zadní průměr hrudníku je důležitý pro rozvoj plic. Pro praktické

posouzení prostornosti hrudníku změříme objem hrudníku páskovou mírou za kohoutkem a porovnáme ho s páskovou kohoutkovou mírou. Čím je rozdíl obou měř větší, tím jsou poměry pro prostornost hrudníku lepší (u teplotkrevných plemen 16 – 20 cm).

Požadujeme také krátká, široká a dobře vázaná **bedra** (na bedrech, která již nemají oporu v žebrech, totiž spočítá tlak břemene i tah těžkých trávicích orgánů).

Vhodná je také dlouhá (délku pánve měříme podle vzdálenosti zevního hrbolu kyčelního a hrbolu sedacího) a dostatečně široká **pánev**. Protože veškerá mechanická akce koně vychází ze zádi, platí, že čím je širší pánev, tím širší průřez mohou mít i svaly, které tak mohou vyvinout více síly ke vzpřímení hřbetu (a tím k tahu břemene). Dobří skokani přes překážky mají záď skloněnou, a přitom dlouhou.

Koně držení na pastvinách nebo koně krmění převážně objemným krmivem mívají tzv. „senné **břicho**“, které je roztažené na všechny strany. Takový kůň se příliš nehodí pro rychlou jízdu, protože bránice vytlačena dopředu činí takového koně krátkodechým. Pro pohyb krajinou však senné břicho není na překážku.

Všimnout bychom si měli také **slabiny**. Když je vzdálenost posledního žebra od kyčle krátká zhruba na šířku dlaně (kůň je „dobře zavřený“), bývá dobře živitelný a snadno se udržuje v dobré kondici.

Požadujeme zdravé a dostatečně silné **končetiny** s pravidelným postojem. Klouby by měly být suché, kopyta přiměřeně velká a pravidelná se zdravou a nelámavou rohovinou.

Dostatečně prostorný krok poznáme podle vzdálenosti otisku předních a zadních kopyt.

JEZDITELNOST

Na pohyb v terénu by měl být kůň dobře připraven výcvikem ze země (včetně trpělivého stání při uvázání i nasedání jezdce) i pod sedlem. Kůň by měl mít také již dostatek dovedností a zkušeností, je dostatečně rychlý a vytrvalý. Toho nemůžeme nikdy dosáhnout u remonty. Neměli bychom zapomínat, že základní výcvik koně trvá zhruba tři roky, takže při jeho ukončení kůň dospívá nejenom fyzicky, ale i psychicky. Takový kůň se v krajině pohybuje s chutí, neleká se a bez problémů zvládá průjezd vodou, terénní překážky a nerovnosti.

SÍLA A VYTRVALOST

Základem pro splnění těchto požadavků je kompaktní stavba těla, dobré osvalení a krátká doba, kdy se hodnoty dechové a tepové frekvence vracejí po ukončení výkonu na klidovou hodnotu.

KRMENÍ KONÍ PRO JEZDECKOU TURISTIKU

Příjem potravy je nejdůležitější činností v životě koně.

Pro zajištění životní pohody a zdraví je nezbytné, aby koně mohli potravu přijímat nerušeně a měli dostatek času ji kvalitně strávit.

Mírný a pravidelný pohyb stimuluje chuť k jídlu, podporuje metabolismus a trávení.

Správné krmivo je takové, v němž se všechny živiny a vláknina nacházejí ve správném poměru a v dostatečném množství.

Koně jsou nepřežvýkaví býložravci, kteří ve volné přírodě tráví příjemem potravy až dvanáct hodin denně (podle některých etologických studií i více). Je proto logické, že by jim vyhovovalo, kdybychom jim předkládali krmení v menších dávkách několikrát denně. Tím, že se koně mohou zabavit příjemem potravy (zejména ti, kteří jsou zavřeni téměř stále v boxu a nemají dostatek podnětů a práce), snižujeme riziko možného vzniku nežádoucích projevů chování, jako je například tkalcování nebo klkání.

Krmnou dávkou koně tvoří objemová složka a energetická složka. Důležitý je příjem dostatečného množství vlákniny. Její nedostatek během putování může u koní, kteří jsou zvyklí přijímat malé množství krmiva po celý den, vést k riziku koliky. Z tohoto důvodu bychom ani od jara do podzimu neměli spoléhat na pouhou pastvu.

Více vynaložené práce u jezdeckého putování znamená také požadavek na větší množství energie, jinak může dojít k vyčerpání.

SPRÁVNÉ KRMENÍ tedy znamená:

- a) Podávání **menšího množství krmiva několikrát denně**. Dvě denní porce zpravidla nestačí, vhodné je podávání tři až pěti denních (a nočních) dávek.
- b) Zajištění **dostatku sena a slámy**, nebo jiné podestýlky. Vlákna vyplňuje střeva, dodává koni pocit nasycenosti a zvyšuje jeho psychickou pohodu.
- c) Výborné je extenzivní **pasení**, které umožňuje koni pobyt na světle, čerstvém vzduchu a dostatek pohybu.
- d) **Hlavní část krmné dávky předkládáme koním na noc**. Noční hodiny jsou nejdelším časovým intervalem, kdy kůň může odpočívat a nerušeně přijímat potravu.
- e) **Složení a množství krmiva přizpůsobujeme podávanému výkonu**. Pokud je výkon vyšší, musíme přiměřeně zvýšit také množství krmiva.
- f) **Změnu složení nebo velikosti krmné dávky provádíme pozvolna a plynule**. Náhlý nárůst přijímaného množství krmiva může způsobit žaludeční potíže, popřípadě koliku.
- g) Nedostatek **tvrdého krmiva** (obilí, tvrdý chleba apod.) vede k tomu, že koním se nedostatečně obrousí zuby a navíc potravu špatně prožvýkají a prosliní.
- h) Koně jezdců, kteří často putují na nová místa a do neznámých stájí, by měli být krmeni **nejběžněji dostupnými krmivy** (seno, oves a minerální směsi).
- i) Nedílnou součástí správného krmení je i **dostatek kvalitní pitné vody**.

Při zvýšeném výkonu (dlouhá a náročná vícedenní trasa, extrémně chladné počasí apod.) můžeme koním nabídnout tzv. „**masch**“ se lněným semínkem. Ten pomáhá zažívání a regeneraci organismu.

PŘÍPRAVA NA ZVÝŠENÝ PŘÍJEM POTRAVY

Koně na zvýšený příjem potravy připravujeme již tři až čtyři týdny dopředu.

Pokud denně v krajině urazíme 30 až 50 km, nárůst podávaného krmiva by měl být stoprocentní.

Pokud s sebou na cestách nemáme doprovodné vozidlo, podáváme koním krmivo časně ráno (1/3 celkové denní krmné dávky) a večer (2/3 celkové denní krmné dávky).

Pokud chceme, aby se naši koně cítili i „psychicky naplnění“ (neměli pocit hladu), měli by mít možnost pobývat na **pastvě nebo mít k dispozici seno**.

Součástí krmení se může stát také usušený **starý chléb** (pozor na plísň!), **krmná řepa nebo jablka**.

Pozor: pokud podáváme jetel nebo vojtěšku, mělo by se jednat pouze o malé dávky vždy čerstvě nasekaných rostlin (nikdy ne zvařené nebo zapařené).

Základem správného krmení je dostatečný přísun vody!

Než podáme koni (seno, oves či jiné obilniny) po příjezdu na stanici krmivo, měli bychom zkontrolovat jejich kvalitu. Zapáchající oves, zaplísňené seno či zapařené zelené krmivo nesmí přijít koni do žlabu! Pokud nemáme žádné krmivo k dispozici, můžeme koně po několik dní nechat odkázaného na pastvu.

Odmítání potravy

Po námaze a v cizím prostředí může kůň potravu odmítat. Potom bychom s ním měli zůstat ve stáji a snažit se ho krmit z ruky. Základem je především kontrola příjmu vody!

Příčinou odmítání potravy může být také bolest, únava po dlouhém putování (a to zejména během několika prvních dní), neznámý pach nabízeného krmiva, přílišná fyzická námaha při přípravě na putování apod. Pro povzbuzení chuti k jídlu nám může pomoci solný liz, cukr, řepa, jablka apod.

Pobyt na pastvě je vždy vítaný. Proto jsou pro koně vhodné jezdecké stanice, které tuto možnost nabízejí.

Během podzimu, kdy už není pastva tak vydatná, bychom neměli zapomínat na **přikrmování senem a ovsem**. **Seno by mělo být minimálně pět až šest týdnů staré, oves minimálně tři měsíce po sklizni.**

Náhradou za oves můžeme koním podávat také kukuřici (celou, ve zlomcích nebo s tzv. otevřeným jádrem), ječmen (mačkaný a spařený), pšeničné otruby (spařené).

Příklad krmení 500 kg těžkého koně během jezdeckého putování, kdy denní zátěž činí 30 až 50 km:

- **oves (nebo odpovídající náhradní krmení)** 5 až 20 kg denně (ráno třetinu dávky, večer zbytek). Oves musí být min. 3 měsíce starý! Nesmí shnilý, plesnivý, ani prašný. Celý oves dodává sílu a výdrž, prospívá také psychické odolnosti koně. Příměs otrub dělá dobře kůži. Mačkaný oves je určen pouze pro mladé, staré nebo nemocné koně, neboť je zdrojem okamžitého množství energie. Oves by měl být vždy lehce namočen.
- **seno bez omezení**
- **minerální doplňky a sůl**

Nezapomeňte, že koně musí mít **během krmení vždy povolený podbřišík**.

Ukázka převodů hmotnostních a objemových

celý oves:	1 kg = 2 litry
	1 litr = 45 dkg
mačkaný oves:	1 kg = 2 – 2,5 litru
	1 litr = 45 – 47 dkg
pšeničné otruby:	1 kg = 3 litry
	1 litr = 30 dkg
seno:	1 dávka = 3-4 kg

Příklad velikosti krmné dávky v závislosti na podávaném výkonu

<i>Množství práce</i>	<i>Oves</i>	<i>Seno</i>	<i>Krmná sláma</i>
Klid až lehký pohyb	2-3 kg	5 kg	4 kg
Lehká práce 1-2 hodiny denně	3-4 kg	5 kg	4 kg
Střední práce nebo půldenní až denní vyjížděky	5-6 kg	5 kg	
Těžká práce nebo vícedenní putování	7-10 kg	5 kg	

Základem tradičního krmení koní je oves a seno. Oves (nejlépe namočený) pro dobré zažívání během celého roku doplňujeme jednou polévkovou lžící minerálních látek. Pro sportovní koně přidáváme další minerální látky a vitamíny.

PÉČE O KOPYTA

Jedno staré přísloví říká: „Žádné kopyto, žádný kůň“ (tj. „bez zdravých kopyt není dobrého koně“).

Už při koupi koně dbáme na zdravé, normálně vyvinuté kopyto s tvrdou kopytní stěnou. Lámané kopytní stěny nesnesou všechny nároky terénu. Následuje pak častá ztráta podkovy. Než se v takových případech podaří podkovu znovu upevnit, většinou dojde k poškození kopytní stěny.

Fixace koně během podkování

Každý jezdec by měl zvládnout svému koni sám korektně držet nohy. Kůň ho zná a důvěřuje mu. Na zvedání nohou a ošetřování kopyt navykáme koně již v hříběcím věku.

Stanoviště pro podkování

Místo pro kování by mělo být zastřešené, suché, dostatečně osvětlené a s neklouzavým povrchem. Praktický je uvazovací kruh upevněný ve výšce zhruba 1,5 metru. V blízkosti stanoviště by se měla nacházet zásuvka.

Během kování musí být dodržován naprostý klid. Nevodíme kolem vodit jiné koně a neměli by sem vstupovat ani ti, kterých se podkování netýká.

Druhy podkování

Podle využití koně rozlišujeme různé druhy podkování: my se s podkovářem domluvíme na vhodný druh podkov pro pohyb v terénu.

Podkování koně pro jezdeckou turistiku

Kopytní rohovina přirůstá bez ohledu na to, zda-li je kůň hodně nebo málo pracovní zatěžován. A právě rychlost dorůstání kopytní rohoviny určuje dobu překování.

Přední podkova smí pouze nepatrně přesahovat přes patky, protože jinak hrozí nebezpečí jejího stržení podkovy. U předních i zadních podkov by měly být jejich vnitřní okraje zaoblené, by se kůň při strouhání nebo zášlapu nemohl sám poranit.

Za studena provádíme výměnu podkov každých šest týdnů, za tepla každých osm.

Přednost dáváme podkování za tepla, protože pouze v horkém stavu může podkova přesně přilehnout na chodidlovou plochu kopyta. Je také známo, že za tepla podkovávání koně mají zdravější a lepší kopyta.

Co dělat při ztrátě podkovy v terénu

Jezdecký průvodce by měl během putování zvládnout všechny situace, a to včetně základů podkování. Každý jezdec v terénu by měl mít s sebou mít náhradní podkovy pro svého koně a podkovářský balíček. Pro případné nouzové podkování potřebujeme: podkovářský nůž, kleště, kladívko a podkováky. Při každé korektuře je nutné dávat pozor na pečlivé odstranění starých uštípnutých podkováků, aby nemohlo dojít k jejich našlápnutí.

Při korektuře prováděné provizorně v terénu bychom měli používat staré díry po podkovácích, abychom koně neohrozili zakováním. Náhradní podkova by měla na chodidlové ploše kopyta ležet pokud možno celou plochou. Při ztrátě podkovy, kdy nemůžeme v terénu podkovu opravit, bychom měli sesednout a vést na ruce se zajištěnými třmeny a povoleným podbřišníkem.

Zdravá kopyta jsou nejcennější devizou vašeho koně.

VYBAVENÍ KONĚ A JEZDCE

JEZDECKÉ OBLEČENÍ

Spodní prádlo
Jezdecké kalhoty (Rajtky)
Jezdecké boty
Košile
Svetr
Větrovka
Bunda
Plášť do deště (Pláštěnka)
Jezdecké sako
Ochrana hlava (přilba, klobouk)
Rukavice
Ostruhy
Bičik

DOPLŇKOVÁ VÝBAVA KONĚ

Vodítko nebo lano na uvázání
Stájová ohlávka
Obříšník
Zvony
Vědro na vodu a pytlík na oves
Čištění
Doplňková výstroj
Rezervní podkovy
Podkovářské nářadí

ZÁKLADNÍ VÝSTROJ KONĚ

Sedlo, třmenové řemeny, třmeny,
poprsní řemen a podocasník
Sedlová dečka
Podbřišník
Sedlové brašny
Sedlový vak, bandalír
Náhradní třmenový (nákrční) řemen
Uzdečka
Nánosník
Udidlo
Otěže

VÝBAVA JEZDCE

Kapesní svítilna
Šicí potřeby
Osobní hygienické potřeby
Spodní prádlo
Košile
Odrázky
Mapa krajiny s pouzdem a kompasem
Psací potřeby
Lékárnička

JEZDECKÉ OBLEČENÍ

V jezdecké se vždycky dodržoval určitý styl oblékání. U nás se můžeme setkat se stylem anglickým, westernovým a uniformami (původně jezdeckých složek armády, nyní uniformy hřebčínů a plemenářských zařízení). Pro turistiku na koni neplatí žádná přesná pravidla, spíše jde o to, aby oblečení bylo účelné, pohodlné a estetické.

Ke klasickému anglickému stylu patří jezdecká přilba a sako, bílá košile (možno i bílý rolák), světlé jezdecké kalhoty a vysoké boty (případně ostruhy bez koleček).

Pro westernový styl je typický klobouk se širokou krepou (stetson), džíny, kovbojské boty s vysokým podpatkem a zvýšenou špičkou, event. chapsy, rukavice a šátek (proti prachu). Ostruhy mívají kolečka.

Tzv. „turistický styl“ není jednotný, přesto má určité charakteristiky. Patří k němu nejčastěji turistická čepice s kšiltem, jezdecká přilba nebo klobouk, jezdecké kalhoty, šněrovací kožené boty s hladkou podrážkou, kožené kamaše, dlouhý plášť (nebo pláštěnka), šátek, rukavice. Oblečení volíme již použité a volnější, dáváme přednost přírodním materiálům a barvám, které nejsou v přírodě nápadné (hnědá, zelená, šedá, černá, khaki).

Spodní prádlo

Běžně je spodnímu prádlu věnováno málo pozornosti, což se během jezdeckého putování za určitých okolností může stát velmi bolestivým. Spodní prádlo by mělo být pokud možno z čisté bavlny a dobře přiléhavé. Švy by neměly být na exponovaných místech, aby netlačily, nebo aby se nezařezávaly do kůže.

V zimě je vhodné nosit dlouhé termoprádlo - spodní kalhoty s nohavicemi dosahujícími minimálně pod koleno, aby stehna byla ochráněna před chladem. Dobrou investicí (a to i navzdory vyšší pořizovací ceně) je speciální spodní prádlo (a ponožky) pro extrémní sporty, který odvádí pot, brání vzniku zapařenin a udržuje tepelnou pohodu i za zimy a mokra.

Jezdecké kalhoty

Základem jsou vhodné jezdecké kalhoty (rajtky bez příměsí umělých vláken, bežešvé džíny pro westernové ježdění). Všechny ostatní druhy kalhot (klasické džíny apod.) nesplňují specifické požadavky ježdění, protože se při vysedávání mohou shrnout a způsobit bolestivé otlaky.

Jezdecké kalhoty by měly být pohodlně střižené (mějme na paměti, že slouží k ježdění a ne pro parádu). V létě zabrání hromadění tepla (a tím i zapaření citlivých sedacích partií), v zimě prochlazení. Jako materiál je vhodný například silnější kord nebo silnější látka s příměsí ovčí vlny. Pro zapínání se hodí obyčejné knoflíky, neboť ty jsou (na rozdíl od zipu) během putování nahraditelné. Kožené aplikace jsou praktické, ale ne nezbytné.

Jezdecké boty

Pro putování na koni bychom měli vždycky volit pohodlnou koženou obuv, která v zimě nabízí možnost použít také druhý pár ponožek. Nedostatek prostoru v botě naopak vede k tomu, že nehybné prsty vychládají a mohou omrznout.

Bota by měla být i dostatečně vysoká, aby dosahovala přesně pod koleno jezdce. Měla by být i dostatečně široká, aby při delší jízdě nedošlo k nedokrvování nohou. Gumové boty lze také použít, ale mají jednu nevýhodu: v létě se v nich noha přehřívá, v zimě v nich noha promrzá. Řada jezdců proto využívá spíše kožené turistické boty s hladkou podrážkou, event. chapsy.

Košile

Bavlněná košile by měla dobře padnout na tělo a raději tmavší barvy, protože se lehce ušpiní. Jízda bez košile (dlouhých rukávů) je nejenom neestetická, ale také nepraktická (úpal, poštipání komáry, poškrábání od větví). Doporučujeme přiléhavé kapsy na drobnosti.

Svetr

Svetr by měl být pohodlný a neměl by být těsný. Více vrstev svetrů na těle je nepohodlné, ale chrání před zimou, neboť vzduch mezi látkou a kůží vyvolává dostatečnou izolaci.

Větrovka

Jako ochrana před větrem se dobře osvědčila větrovka. Pokud je ale příliš krátká, nechrání před větrem oblast ledvin a pokud zase příliš dlouhá, znepříjemňuje sed jezdců. V žádném případě však neochrání naše

stehna před zimou a deštěm. Nejlepší je proto polodlouhá bunda s bočním zapínáním. Pokud máme jezdeckou přilbu, kapuce je zbytečná.

Jezdecký plášť

Jezdecké pláště mohou být vyrobeny z různých materiálů. Klasický jezdecký plášť, který má chránit tělo před promoknutím, je pogumovaný. (Dnes jsou některé části pláště nabízeny také v plastovém provedení.) Neprodyšnost svrchních materiálů ovšem vede k zadržování tepla, následné kondenzaci tělesné vlhkosti, případně k zapaření. Proto řada jezdců upřednostňuje hubertusy (lodenové pláště z hrubé vlněné látky).

Jezdecký plášť musí být dostatečně dlouhý, aby odvedl vodu také ze sedla. Měl by překrývat také jezdecké kalhoty i boty a chránit je před promočením. Když jezdec sesedne, správný plášť by mu měl dosahovat až ke kotníkům, přičemž rozparek by měl sahat až k pasu.

Jezdecké sako

Jako doporučovaný materiál se hodí silnější tvíd, který je teplý, prodyšný a odolný. Je lepší mít sako raději trochu delší, abychom vypadali elegantně, ale aby současně chránilo oblast našich ledvin před chladem.

Ochrana hlavy (jezdecká přilba, westernový klobouk)

Bezpečnostní jezdecká přilba (skoková) je samozřejmostí. Jízda bez ochrany hlavy může vést k úžehu či k těžkým poraněním hlavy při nehodách. Protože však její dlouhodobé nošení není příliš pohodlné (okraje přilby tlačí, hlava se zapařuje), řada jezdců si na putování bere raději klobouky se širokým okrajem, typické pro westernové ježdění.

Jezdecké rukavice

Rukavice mohou být z kůže nebo nitěné. Musí dobře padnout na ruku a měly by být také dostatečně dlouhé. Mezi prsteníčkem a malíčkem je doporučováno zesílení, které zabraňuje prodření tohoto namáhaného místa. Příliš těsné a krátké rukavice nechrání před chladem.

Ostruhy

Ostruhy mají být krátké a tupé. Při kritických situacích v terénu však mohou být nebezpečné, takže se pro putování krajinou většinou nepoužívají.

Jezdecký bičík

Kromě klasického jezdeckého bičíku používají jezdci v terénu často jenom upravený proutek, který mohou kdykoli odhodit.

ZÁKLADNÍ VÝSTROJ KONĚ

Obecně platí, že jednotlivé součásti vybavení pro koně by měly být vyrobeny z pevných (nejlépe kožených) materiálů. V současnosti nabízejí renomované firmy na trhu již špičkové výrobky z umělých materiálů, což je nepřípustné. Přírodní materiály se vždy na koních osvědčily nejlépe a jsou v podstatě nenahraditelné.

Sedlo

Sedlo musí koni naprosto padnout. Přestože jsou pro jezdce nepohodlná (často způsobují modřiny), koním nejvíce vyhovují „dobrá stará“ kozlíková sedla, která dobře rozkládají hmotnost jezdce a neodřou koním kohoutek. V současnosti byla tato sedla různě modifikována (v Rakousku je to například tzv. „Trachtensattel“). Kostra tohoto sedla umožňuje v porovnání s klasickými kostrami lepší proudění vzduchu, a tím i lepší odvětrávání koňského hřbetu během jízdy a předchází vzniku otlaků. Sedlo je navíc vybaveno kroužky k upevnění předních a zadních sedlových brašen, stejně jako bandalíru. Výhodou je i jeho všestrannost.)

Výběr sedla závisí na jezdcí. Někteří dávají přednost sedlům westernovým, jiní používají sedla anglická, popřípadě typ McClellan (lehké sedlo US kavalerie) nebo tzv. vojenský bok (kozlíkové sedlo).

Nedílnou součástí sedla jsou také kvalitní (nejlépe kožené) třmenové řemeny a dva dostatečně těžké a prostorné třmeny. U anglických sedel se vyplatí zkontrolovat funkčnost bezpečnostních zámků.

Poprsní řemen není bezpodmínečně nutný, ale je praktický u koní, jejichž tělesná stavba neumožňuje korektní umístění sedla, a to při pohybu v kopcovitém terénu klouže. Pokud je to možné, poprsní ani podocasní řemen pro dálkové putování nepoužíváme.

Sedlová dečka

Pod sedlo vkládáme pečlivě složenou, silnou vlněnou deku (můžeme na ni ještě položit plstěnku). Deku dobře chrání páteřní obratle, saje pot a brání vzniku otlaků. Všechny putovní doplňky, které si vezeme na koně s sebou, musí ležet na dece. Během přestávek a během noci může deka navíc posloužit jako příkrývka koně. Proti pocení můžeme deku ochránit tenkou plátěnou sedlovou dečkou.

Nevhodná je naopak filcová podložka, která může při shrnutí způsobit otlaky.

Pokud koně během přestávky při putování odsedláme, při dalším sedlání deku otočíme a položíme na koně nepropocenou stranou. Pokud jsme pouze povolili podbřišník a nechali sedlo koni na hřbetě, při opětovném sedlání uhladíme chlupy koně tahem sedla „po směru růstu srsti“ a teprve potom podbřišník dotáhneme.

Podbřišník

Nejčastěji se používá bavlněný provázkový podbřišník (popřípadě látkový podbřišník), méně často podbřišník kožený (hůře se udržuje a jeho pevné kraje mohou při delší jízdě koně tlačit) nebo podbřišník z umělých materiálů.

Sedlové brašny

Přední sedlové brašny bývají převzaty z modelu vojenského kozlíkového sedla. Nejlepší materiál je kůže. Přední i zadní sedlové brašny musí být vždycky dobře upevněny a ležet celou plochou na sedlové dece. Nevhodné jsou brašny ušité z přírodních materiálů (např. bavlněné), které snadno promoknou.

Bandalír

Na sedlo můžeme připevnit pytel z plachtoviny a v něm přepravovat kabát, popřípadě pláštěnku, stanový dílec, rezervní oblečení nebo drobnější předměty. Pokud má bandalír plastový povrch, musíme dbát na to, aby se během jízdy nepohyboval a ležel celou plochou na sedlové dece, jinak se pod ním kuň může zapářit.

Náhradní řemen (náhradní třmenový řemen, nákrční řemen)

Kolem krku můžeme koni připevnit náhradní řemen, který nám může posloužit k vícero účelům: k překonávání obtížných terénních překážek, k přidržení. Místo řemene je možné s sebou vézt také vodítko.

Uzdění

Ani na druh uzdění nejsou mezi jezdci jednotné názory. V Rakousku se s oblibou využívá například uzdění typu „Marsch“, které je kombinací klasického stíhlového udidla a stájové ohlávky. Má tu výhodu, že kůň může být kdykoliv bezpečně uvázan. U nás se můžete setkat s různými typy anglického i westernového uzdění, často kombinovanými se stájovou ohlávkou (nebo tzv. Parelliho provazovou ohlávkou s akupresurními uzly).

Oblíbené je také jednoduché hackamore, jehož součástí je bosal a mecaté, otěže z koňských žíní, které umožňují nepřímé vedení koně pomocí tzv. neckreiningu.

Nánosník

Nánosník se obecně doporučuje. Například tzv. Hannoverský nánosník je součástí již zmíněné uzdečky typu „Marsch“. Používá se také anglický, mexický nebo kombinovaný nánosník, který však nikdy nesmí omezovat dýchání koně.

Udidlo

Praktické je silné uditko s olivami, avšak i tady platí, že kůň by měl vyrazet na putování s takovým druhem udidla, na které je zvyklý. Někteří jezdci používají pelham, kombinaci páky a stihla.

Otěže

Do terénu jsou vhodné bavlněné otěže s koženými doplňky, protože neprokluzují i když jsou vlhké. Westernoví jezdci používají často „mekaté“ otěže. Westernové otěže mohou být jednoduché dělené (tzv. texaské), nebo spojené a přecházet tk do tzv. romalu (biče) u kalifornského typu uzdění.

Upozornění: nikdy koně neuvazujeme za otěže!

Vybavení pro koně na cestu

Následující předměty balíme do levé sedlové brašny.

Vodítko je nejlepší z umělých materiálů s bezpečnostní karabinou. Připínáme ho ke kroužku ohlávky a přehodíme přes krk koně. Při přivazování koně je důležité umět samorozvazovací uzel (farmářskou smyčku apod.), který se při jednoduchém zatažení rozváže.

Stájová ohlávka

Pokud nemáme Marsch uzdečku, můžeme pod klasickou anglickou nebo westernovou uzdečku nasadit stájovou ohlávku. Ta by měla být vyrobena z pevné kůže, nikoliv z umělých materiálů. Umělohmotné ohlávky jsou sice nabízeny v mnoha lákavých barevných provedeních, ale jsou nebezpečné, protože když kůň silně trhne hlavou nebo prudce uskočí, mohou mu způsobit řeznou ránu nebo poškodit vaz.

Obřišník (pás na upevnění deky)

Pokud s koněm nocujeme pod širým nebem, nebo v cizím stáji, je dobré si vzít s sebou obřišník k upevnění sedlové deky, kterou koně zakryjeme na noc.

Zvony

Během putování je nezbytné, abychom se vyhnuli bandážování (nebo jakémukoliv ovazování nohou). Bandáže by při průjezdu vodou zvlhly a po vyschnutí by se seschly a bránily tak cirkulaci krve. Pokud má

kůň sklony se zašlapávat, používáme kožené zvony a při každé zastávce zkontrolujeme, zda se do nich nedostaly kamínky, aby nedošlo k poranění.

Praktický je kožený (popřípadě plastový) **vak na pytlí**. Může se totiž opakovaně stát, že se kůň nedostane k vodnímu zdroji vody v krajině, a nebo se odmítne v přírodě napít. Dobré je mít s sebou také minimálně jednu krmnou dávku ovsu v saku na oves (umístíme ho do jedné z brašen v zadní straně sedla).

Čištění

Pokud počítáme s přenocováním, je nezbytné koně do příštího dne vyčistit. Proto se hodí si s sebou do levé sedlové brašny umístit čištění: hřebílko, kartáč, hadr, houba a háček na kopyta.

To je minimální vybavení na cesty. Máme-li možnost, je dobré vzít si s sebou i rezervní podkovy (jedna přední a jedna zadní a odpovídající počet podkováků), podkovářské kladívko, kleště a rašpli.

VYBAVENÍ JEZDCE (Pravá sedlová brašna)

Kapesní svítilna, šicí potřeby, osobní hygienické potřeby, náhradní spodní prádlo, košile, odrazka, mapa s pouzdrém, kompas, psací potřeby a nezbytná lékárnička jak pro jezdce, tak pro koně.

Vždy se snažíme, abychom hmotnost převážených předmětů rovnoměrně rozdělili do obou sedlových brašen. K tělu koně nesmí přiléhat tvrdé a hranaté předměty. Brašny připevníme k sedlu a sedlové podložce tak, aby se zbytečně nepohybovaly.

CESTOVNÍ LÉKÁRNIČKA

1. Sterilní kryt na rány, který netvoří žmolky a nepřilepí se na ránu (velikost asi 10 x 20 cm), uložený v čistém sáčku.
2. Obvazová vata (měly by postačit k vytvoření asi tří vrstev okolo končetiny koně). Slouží jako podložní materiál. Pozor: na končetinu koně, zejména její dolní část, nesmíme dát bez vypodložení žádný obvaz, protože zde hrozí nebezpečí zaškrcení a velmi těžkého poškození tkání!
3. Obinadlo o šířce 10 cm
4. Elastické obinadlo
5. Náplast na rány (široká 5 cm, nejlépe voduvzdorná). Pomáhá nám upevnit obvaz nebo podložní materiál.
6. Nůž, nůžky na stříhání obvazů
7. Dezinfekční zásyp.
8. Peroxid vodíku, čistá voda na vyčištění rány.
9. Na vícedenní putování můžeme přibalit i teploměr pro kontrolu zdravotního stavu.

Pozor: materiál v automobilové lékárničce je pro ošetření velkých ran u koní nedostatečný.

Další vybavení

podkovářský nůž, podkovářské kleště a kladívko, podkováky, teploměr na měření tělesné teploty, láhev s kořalkou (slivovice apod.) na dezinfekci, cestovní šitíčko.

POZOROVÁNÍ POČASÍ A CHOVÁNÍ PŘI BOUŘCE

„Všechny úkazy v atmosféře, jako mraky, vítr, srážky a teplota se souhrnně nazývají počasím.“

U počasí si člověk nemůže být nikdy jist, kolik ho čeká překvapení. Ten, kdo však počasí pozorně a pravidelně pozoruje, dokáže se podle něho zařídit. To je pro jezdce v terénu důležité, neboť na základě správného odhadu počasí si může zvolit správné oblečení a vybavení.

Zejména správné zásady chování při bouřce by měl každý jezdec dobře znát.

Mraky

Nízká oblačnost	sahající od zemského povrchu do 2000 metrů
Středně vysoká oblačnost	od 2 000 do 6 000 metrů
Vysoká oblačnost	nad 6 000 metrů

Mlha

Vyskytuje se jako přízemní mlha, dohlednost do jednoho kilometru.

Nízká mlha	dohlednost 500 – 1000 metrů.
Střední mlha	dohlednost 200 – 500 metrů
Silně mlhavo	dohlednost pod 200 metrů

Přízemní mlha, která se před svým rozpuštěním přemění v oblačnost, se nazývá vysokou mlhou.

Srážky

Nad 0°C se jedná o déšť, nebo mrholení, pod 0°C jde o sníh, nebo kroupy.

Náhlá změna počasí

Nebývá přesně odhadnutelná. Dochází k ní zcela nečekaně po určitém období pěkného počasí a tato změna bývá často doprovázena silnými bouřkami.

Bouřka

Zejména v letních měsících se příchod bouřky ohlašuje často až 12 hodin předem.

Již brzy zrána se ve výšce až 3 000 metrů objevuje kupovitá oblačnost, která se neustále posouvá. Několik hodin před propuknutím bouřky se formuje tzv. bouřková oblačnost. Varováním je také praskavý zvuk ve vzduchu a bzučení kovových předmětů (drátů vysokého napětí apod.). Střelka kompasu je neklidná.

Blesky

Nebezpečí blesků roste v horských oblastech. Nejvýraznější nebezpečí hrozí na exponovaných místech, vrcholcích kopců či hor a na ferratách (turistické úseky v kolmých stěnách kaňonů nebo horských stěn jištěné kovovými lany).

Vítr

Směr větru označujeme podle toho, odkud vane. Rozlišujeme různé typy větrů:

- údolní vítr vane z údolí (vzduch se během stoupavého pohybu postupně otepluje)
- horský vítr (po západu slunce klesá postupně chladnoucí vzduch z vrcholů hor směrem do údolí)
- fén (suchý, teplý vítr vanoucí od sluncem vyhřátých hor). Při tomto větru nejdříve oblohu pokryje tenká oblačnost, hory se stanou dobře viditelné a dochází k jejich zpětnému zrcadlení. Na vysokých hor-

ských hřebenech vane silnější vichřice, která přináší i sněhové vločky. Tzv. „fénová zed“ je hustý oblačný fenomén stojící většinou dlouho a beze změny nad centrálními Alpami. Díky němu se v jižních Alpách se objevuje velká oblačnost a vydatné srážky.

Sněhová bouře

Její předzvěst poznáme podle temných, velkou vlhkostí obtěžkaných mraků.

Teplota vzduchu

Stoupající suchý vzduch se ochlazuje každých 100 výškových metrů zhruba o 1 °C.

Vlhkostí nasycený vzduch (mlha nebo oblaka) se ochlazuje pouze o 0,6 °C.

Rozdíly teplot mezi dnem a nocí jsou v hlubokých údolích výraznější než na vrcholcích hor. V zimě se na dně tvoří údolí tzv. „jezero ze studeného vzduchu“, jehož svrchní vrstva bývá teplejší.

ZÁKONITOSTI POČASÍ

Ukazatelé špatného počasí

- výrazné změny na obloze vysoko v horách (přicházející oblačnost)
- ranní červánky
- rychlý příchod oblačnosti z návětrné strany
- sluneční a měsíční korona
- barevně vyzařující oblaka
- rychle se pohybující oblaka
- blikající hvězdy
- nápadně vysoká teplota v ranních hodinách
- vystupující mlha po ránu
- nápadně ostrá viditelnost
- kouř se plazí po zemi
- nejprve bezvětří, poté se údolní a horský vítr otočí
- noční bouřka a bouřka brzy zrána
- v zimě temné bouřkové mraky plné srážek

Ukazatelé hezkého počasí

- jasný západ slunce
- v podvečer se vyjasní a vane vítr od hor
- silná rosa
- studená, jasná noc
- ustupující mlha po ránu
- kouř stoupá vzhůru
- opar (zhoršená viditelnost) po ránu
- večerní červánky jsou jasné a čisté (obloha na západě je bez mraků)
- přes den vane údolní vítr, během noci vítr z hor

Co nám říká barometr

- Rychlý vzestup tlaku signalizuje zlepšení počasí.
- Krátký, rovnoměrný a pomalý vzestup tlaku signalizuje trvalé zlepšení počasí.
- Rychlý pokles tlaku během noci naznačuje výrazné zhoršení počasí.
- Časově omezené stoupání a poklesy tlaku vzduchu jsou předzvěstí nestálého počasí.

CHOVÁNÍ PŘI BOUŘCE

Léto a podzim jsou nejkrásnějším obdobím pro putování na koni. Současně je to však i doba, kdy nás v terénu může zaskočit bouřka. Při jízdě krajinou proto sledujeme počasí, abychom mohli bouřku včas předpovědět. Na blížící se bouři nás upozorní:

- rychlý nástup oblačnosti z návětrné strany
- rychle se pohybující oblaka
- výrazně ostrá viditelnost
- klesající nebo plazící se kouř
- na téměř čisté obloze se náhle vynoří kupovitá oblačnost (bouřkové věže)

S nadmořskou výškou v hornaté krajině roste i nebezpečí zasažení bleskem. Největší je toto nebezpečí na exponovaných místech (vrcholy hor, horské hřbety, otevřené plochy se samostatně stojícími stromy, stožáry a věžemi nebo v blízkosti kovových mostů či jiných kovových konstrukcí).

Upozornění na příchod blesku

- bouřková oblaka
- bzučení v kovových předmětech a konstrukcích
- neklidná střílka kompasu

Co všechno se může stát, když se putující jezdec při bouřce nechová se správně, dokazuje příspěvek z časopisu Reiterrevue-International:

„Bouřková fronta, která se blížila z Holandska ve směru severní Německo, vyústila na okraji lesu mezi Düsseldorfem a Ratingenem v katastrofu: skupina jedenácti jezdců se potkala s bleskem. Jeden jezdec zemřel, pět dalších jezdců utrpělo těžké popáleniny a museli být dopraveni do nemocnice, sedm koní uhynulo...“.

Nejrůznější čtenáři pátrali po tomto neštěstí po informacích, jak se nejbezpečněji chovat při bouřce, když je člověk s koněm na cestách. Josef Kehmer, odborník na ochranu před bleskem, doporučuje následující opatření:

Pokud je člověk překvapen bouřkou v otevřeném terénu a nemá možnost se ukrýt „pod střechu“, měl by sesednout z koně a přejít do dřepu. V případě opravdu vážné situace, která se vymyká zpod kontroly a kdy bezprostředně nad jezdce zúří bouře, je někdy nutné nechat koně utéci. Tělo koně, které vyčnívá nad okolní terén, totiž přitahuje magnetické pole. V důsledku toho může být kůň snadno zasažitelný bleskem. Pokud se v blízkosti nachází zemská prohlubeň, měl by ji člověk vyhledat a v dřepu se v ní schovat. Dostatečně hluboká prohlubeň může ochránit i koně.

Jestliže máme možnost dojít do nějakého sídla, měli bychom se tam co nejrychleji přesunout. Důležité je,

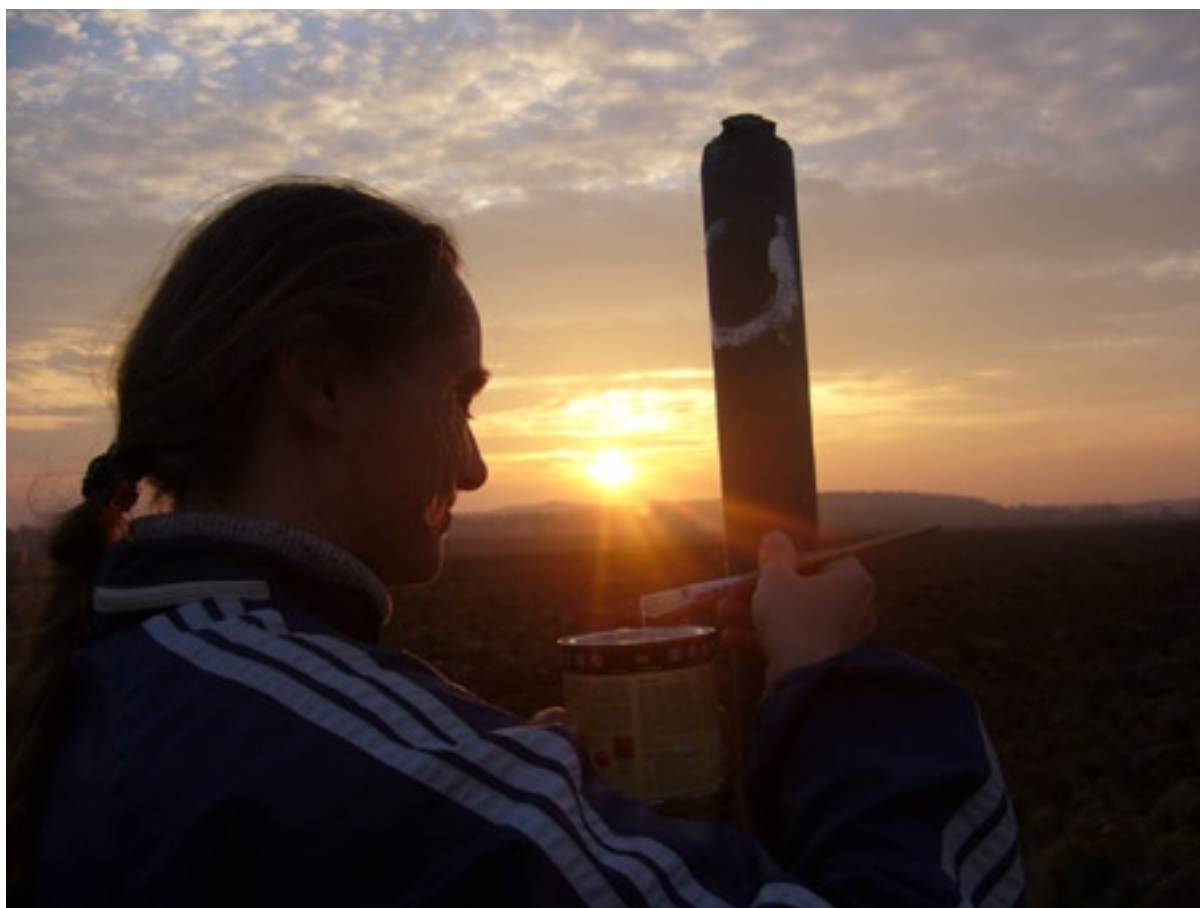
aby jednotlivé budovy nebyly od sebe vzdáleny více jak 20 metrů. V takovém případě elektromagnetické pole, které vyšlehuje od zdola nahoru, neklesá k zemi a nepůsobí na jezdce a koně.

Nejpravděpodobněji zasažitelné bleskem jsou domy na okrajích sídel, takže bychom měli jít s koněm do středu zastavěné plochy.

To samé platí i v případě ochrany, kterou poskytuje lesní porost: nikdy se neukrýváme pod osamocené stojícími stromy. Nezdržujeme se ani na okraji lesa, ale vjedeme dovnitř lesního porostu.

Člověk by měl vyhledávat duby nebo buky.

Existuje jedna zajímavá následující věc: lidé mohou přežít silnější zásahy bleskem než koně. To byl i důvod toho, že při düsseldorfském neštěstí zemřela většina koní, zatímco jezdci, až na jednoho, přežili. Zásah bleskem sice v dané situaci dostal pouze jeden kůň, ale ostatní koně uhynuli v důsledku tzv. „krokového napětí“ (přední a zadní kopyta koní, která jsou od sebe vzdálená více než jeden metr, způsobují, že se různé napěťové vlny šíří kruhově od epicentra blesku a mohou u koní vyvolat infarkt.

ORIENTACE V TERÉNU

Orientovat se znamená vyznat se v terénu. Aby se člověk vyznal v terénu, musí znát:

- Světové strany
- Vlastní stanoviště
- Okolní krajinu

Určování světových stran podle slunce a stínů

Slunce stojí přibližně v 6 hodin na východě, ve 12 hodin na jihu a v 18 hodin na západě.

Vrhaný stín kolmého předmětu ukazuje přibližně v 6 hodin na západ, v 12 hodin na sever a v 18 hodin na východ.

Určování světových stran podle slunce a hodinek

Hodinky držíme vodorovně a otáčíme jimi tak, aby velká ručička směřovala směrem ke slunci. Rozpůlíme-li úhel, který hodinová ručička svírá s dvanáctkou (která se na hodinkách dopoledne nachází napravo od hodinové ručičky a odpoledne nalevo), ukazuje půlící čára směrem na jih.

Určování světových stran podle znaků v terénu

Světové strany přibližně určíme podle směru převládajících větrů (rozlišením tzv. návětrné strany), pokud ovšem víme, jaké směry v dané zemi nebo lokalitě převažují.

- Kůra samostatně rostoucích stromů bývá často na straně převládajících větrů popraskaná a porostlá mechem. Na samostatně stojících chalupách bývá na straně převládajících větrů dřevo i střecha šedá a porostlá mechem.
- Větve samostatně stojících jehličnatých stromů jsou na straně převládajících větrů zakrnělé a na opačné straně naopak dobře vyvinuté. Kmen soliterně stojících listnatých stromů se kloní ve směru převládajícího větru. Také letorosty na pařezech jsou převážně nejhustší na straně převládajících větrů.
- V zimě jsou pařezy, terénní nerovnosti, laťky plotu a drátěné ploty zaváty sněhem.
- Rampouchy rostou proti směru větru.
- Jehličnaté stromy vykazují silnější produkci pryskyřice na jižní straně.
- Mraveniště se nacházejí na jih od stromů, keřů a houštin. Jejich jižní strana je pozvolná, aby co největší plocha byla vystavena slunečním paprskům, severní strana mraveniště je naopak strmá a téměř kolmá.
- Světové strany bychom však měli určovat vždy podle více znaků, neboť pouze jediný znak je velmi nejistý.

Určování světových stran podle Polárky

Polárka se nachází vždy na severu. Na obloze ji určíme tak, že si nejprve najdeme souhvězdí Velké medvědice (Velkého vozu) a vzdálenost obou zadních hvězd (kol) asi pětkrát prodloužíme směrem nahoru.

Určování světových stran podle Měsíce

Úplněk stojí vždy na straně opačné Slunci. Z toho vyplývá, že v 18 hodin se úplněk nachází na východě, v 21 hodin na jihovýchodě, o půlnoci na jihu, ve 3 hodiny na jihozápadě a v 6 hodin na západě.

Přibývající Měsíc stojí vždy v 18 hodin na jihu, o půlnoci na západě, v 6 hodin na severu.

Ubývající Měsíc stojí vždy v 18 hodin na severu, o půlnoci na východě a v 6 hodin na jihu.

Zaměření mapy na sever v terénu bez kompasu

K zaměření mapy na sever je nutno znát světové strany a držet mapu jejími okraji v odpovídajícím směru. Pokud známe vlastní stanoviště, najdeme si v terénu dva významné body, které jsme určit také na mapě. Poté spojíme svoje stanoviště s těmi dvěma body na mapě čarou nakreslenou tužkou. Tužku (nebo např. stéblo trávy) položíme na první spojovací přímkou a otáčí se s vodorovně drženou mapou tak dlouho, až tužka nebo stéblo ukazují k odpovídajícímu bodu v krajině. Stejným způsobem si prověříme směr ke druhému bodu v krajině. Pokud je to v pořádku, mapa je zaměřena správně na sever.

Jsou-li v krajině rozeznatelné charakteristické linie (např. cesty, vodní toky, železnice), potom otáčíme mapou tak, aby tyto terénní linie probíhaly byly rovnoběžně s liniemi značenými v mapě. Zároveň dáváme pozor, aby se světové strany a okraje mapy shodovaly.

Správnost našeho určení ještě potvrdíme nalezením shody výrazných bodů (např. vesnice) ležících stranou od linie, které jsou dobře rozpoznatelné jak na mapě, tak v terénu.

Kompas a buzola

Hlavní význam kompasu a buzoly je určování. Buzoly umožňují Díky speciálnímu zařízení umožňují buzoly přesné změření a přenesení úhlu směru v terénu i na mapě.

Mapa a měřítko

Každá mapa je zmenšený obraz zemského povrchu viděný kolmo shora. Míra zmenšení je vyjádřena měřítkem. U mapy v měřítku 1:10 000 víme, že vzdálenost na mapě je 10 000krát menší než je ve skutečnosti (jeden centimetr odpovídá deseti kilometrům).

Vyloučení vnějších vlivů působících na buzolu, popř. kompas

Abychom se vyhnuli rušení magnetické střešky, nepracujeme s buzolou v blízkosti kovových předmětů. Od malých předmětů dodržujeme vzdálenost minimálně jeden metr, od motorového vozidla stojíme ve vzdálenosti minimálně deset metrů a od vedení vysokého napětí a mostů provádíme zaměřování ve vzdálenosti minimálně dvacet metrů.

Zacházení s kompasem

Směrem rozumíme vodorovný úhel, tvořený požadovaným směrem a severem. Směr můžeme stanovit buď na mapě (mezi dvěma body), nebo v terénu (od vlastního stanoviště k nějakému viditelnému bodu).

Směr, který zaujímá **geografický sever**, nazýváme **směr mapy**.

Směr, který zaujímá **magnetický sever**, nazýváme **směr kompasu (směr v krajině)**.

Pravidla pro určování směru mapy používáme, když přenášíme představu krajiny (pracujeme) „z mapy do terénu“, tj. když konkrétní bod nebo směr v terénu vyhledáváme podle vytištěného nebo jinak daného návodu.

Pravidla pro určování směru kompasu používáme tehdy, pokud přenášíme naši představu krajiny (pracujeme) „z terénu do mapy“, to znamená tehdy, když vidíme bod v krajině a zjišťujeme jeho polohu (azimut). Pravidla pro určování směru kompasu používáme v opačném pořadí než pravidla pro určování směru mapy.

Pravidla pro určování směru mapy

Abychom nastavili požadovaný azimut, otáčíme kompasem tak dlouho, až nám ukáže požadovaný stupeň, popř. čárka v zobrazovacím bodě.

Najít směr

Předpokládáme, že hledáme azimut 60 stupňů: držíme kompas vodorovně na dlani tak, aby SE střílka kompasu mohla volně pohybovat. Šipka ukazující směr pochodu by měla ukazovat rovně. Poté zorientujeme kompas (a s ním také sebe) tím, že se s kompasem v ruce otáčíme tak dlouho, až se severní konec střílky překryje s písmenkem N (označení pro sever) na kompasu. Pohlédneme-li ve směru šipky ukazující směr pochodu, máme azimut 60 stupňů.

Dodržet směr

Díváme se před sebe (čím dále, tím lépe) a vybereme si očima jeden pevný bod ve směru našeho plánovaného pochodu. Tento pevný bod udržujeme bez pomoci kompasu. Až k němu přijdeme, znovu nastavíme azimut 60 stupňů a stanovíme si nový pevný bod. Tento postup opakujeme, dokud nedojdeme k cíli.

Nastavit směr mapy

Cílový bod, kterého chceme dosáhnout, se ale vždycky nenachází ve směru jedné z hlavních světových stran. Cíl leží zpravidla někde mezi. Pokud neznáme přesný azimut, je někdy těžké najít například malý rybníček nebo dům. Silva kompas je v takovém případě velmi užitečný a řeší tento problém jednoduchým způsobem: pouhými třemi hmaty přenesete směr pochodu z mapy do kompasu, který vám ukáže cestu. Krátkou lekci o systému Silva najdete níže.

Magnetická odchylka

Jde o **úhel mezi geografickým a magnetickým severem**. Mapy jsou založeny vždy na geografickém severu, který je pevný. Střílka kompasu, která je ovlivňována zemským magnetismem, ukazuje vždy magnetický sever (pokud není rušena magnetickým polem v blízkosti výskytu kovu v podloží nebo kovových předmětů).

Odchylka kompasu můžeme zanedbat:

- pokud používáme kompas samostatně bez mapy
- pokud při práci s kompasem nepotřebujeme žádnou velkou přesnost
- když je v krajině (např. Česká republika nebo Rakousko) tato odchylka relativně malá.

PRÁCE S KOMPASEM

Pravidla pro určování směru kompasu

Právě nastal čas naučit se, jak se pracuje „z terénu do mapy“. Stačí, když aplikujeme dosud naučené kroky v opačném pořadí.

Nastavení směru kompasu

1. Najdeme si v terénu bod (objekt), pro který chceme nalézt azimut.
2. Držíme kompas vodorovně tak, aby šipka pro směr pochodu ukazovala právě na tento bod.
3. Otáčíme drženým kompasem tak dlouho, až se střílka kompasu ocitne paralelně s vyrytou rýskou. Severní konec střílky musí ukazovat na značku severu na kompasu.
4. Poté odečteme azimut dotyčného bodu v terénu.

Určování místa výskytu nebo bodů v terénu

Předpokládejme, že chceme na mapě určit místo, kde se právě nacházíme. Najdeme si v krajině dva objekty, které jsme si předtím lokalizovali na mapě a pro oba tyto body určíme odpovídající azimuty.

1. Nejprve určíme azimut pro první objekt.
2. Nyní položíme kompas na mapu tak, aby delší strana směrové desky ležela uprostřed symbolu pro tento objekt na mapě. Zatímco delší strana zůstává ležet na symbolu na mapě, otáčíme kompasem tak dlouho, až jsou meridiánové (poledníkové) čáry kompasu paralelní s mapovými poledníky, takže šipka pro směr pochodu ukazuje na sever mapy.
3. Nyní vedeme od symbolu na mapě tenkou čáru tužkou podél delší strany směrové desky kompasu. Někde na této čáře se musí nacházet hledaný bod.
4. Abychom bod na této čáře našli spolehlivě, opakujeme postup, nyní však s pomocí jiného objektu v krajině. Tímto způsobem dostaneme dvě čáry. Průnik těchto dvou čar je místo, kde se nacházíme.

Pochod s kompasem

a) Pochod mezi dvěma body

Může se nám stát, že v nepřehledném terénu, v noci, nebo v mlze potřebujeme jít z jednoho známého výchozího bodu A na mapě do bodu určení B, který však nejsme schopni z bodu A vidět. Ukazatel pochodu, popř. azimut proto nastavíme do nejbližšího mezibodu. Až do něj dorazíme, namíříme si to na nový mezi cíl a pokračujeme v putování. Abychom plynule dosáhli určeného bodu B, volíme co možná nejvzdálenější mezibody

b) Obcházení překážky

Pokud během putování podle kompasu narazíme na překážku v krajině, která nebyla rozpoznatelná na mapě (např. bažinu, rybník nebo něco podobného), je důležité, abychom při obcházení překážky dodrželi původní směr pochodu.

Příklad číslo 1:

Pokud je protilehlý břeh nebo krajina za překážkou dobře vidět, najdeme si významný bod ve směru pochodu, drží se ho a obejdeme překážku až k tomuto bodu, a pak pokračujeme v původním směru pochodu.

Pokud má úspěšně obejít překážku za tmy, můžeme si bod nasvítit kapesní svítilnou a vyslat k němu druhého jezdce. Se druhým jezdce se domlouváme podle předem dohodnutých signálů.

Příklad číslo 2:

Pokud předchozí postup nemůžeme použít (např. kvůli nedostatku času), potom si označíme výchozí bod viditelnou značkou, obejdeme překážku a zaměříme provedenou značku z protější strany zpětným ukazatelem pochodu (změníme o 180 stupňů). Z takto nalezeného nového bodu pokračujeme v původním směru putování

Značení jednoduchého náčrtu trasy

Jednoduchý náčrt trasy kreslíme bez měřítka, ale uvádíme v něm údaje o vzdálenostech (v kilometrech, metrech nebo krocích, pokud koně vedeme na ruce), popřípadě časové údaje. Tento náčrt slouží jako pomůcka pro jezdce, který se musí dostat na konkrétní místo na dané stezce. Náčrt obsahuje ty části krajiny, které jsou pro orientaci a nalezení cesty účelné a použitelné.

NEHODY PŘI PUTOVÁNÍ

Přestože se při jízdě krajinou pohybujeme převážně v kroku a překážky pokud možno obcházíme, k úrazu přesto může dojít. Každý, kdo se vydává s koněm do terénu, by měl umět zásady poskytování první pomoci, neboť nikdy neví, kdy je bude potřebovat použít.

Hrubá nedbalost (např. chybějící osvětlení jezdců na silnici za špatné viditelnosti) bývá bohužel často příčinou těžkých, bohužel často i smrtelných úrazů v jezdeckém sportu.

Nikdy bychom neměli sedat na koně pod vlivem alkoholu.

Pokud dojde v terénu k nehodě, jezdecký průvodce by měl umět dojet na svém koni a na ruce dovést koně bez jezdce do nejbližší stáje (což je důležité natrénovat).

U nehod, u kterých dojde ke zranění jezdců nebo jiných osob, musí lékař (nebo nemocnice) vystavit „Zprávu o zranění“. Tu předáváme příslušnému orgánu, který řeší případnou otázku odškodnění.

V praxi nehodu na místě řeší Policie, pokud je úraz vážný a vyžaduje okamžitý převoz do nemocnice, zprávu vystaví lékař.

Na místě sepisujeme:

Zpráva o nehodě

- akce (trojdenní vyjížďka z místa A do místa B, datum, počet účastníků a jméno a identifikační číslo jezdeckého průvodce)
- čas nehody (hodiny)
- místo nehody (lesní cesta blízko domu, ulice č.... apod.)
- popis události:
  - svědci nehody (jména a podpisy)
  - datum a podpis jezdeckého průvodce

PRVNÍ POMOC ZRANĚNÉMU JEZDCI

Je-li jezdec po pádu v bezvědomí a životní funkce selhaly, *uvolníme mu dýchací cesty a zahájíme umělé dýchání, které prokládáme masáží srdce* (pracovat můžeme buď sami, nebo ve dvojici, kdy jeden provádí umělé dýchání a druhý se věnuje masáži srdce). S úkonem přestaneme teprve tehdy, až se životní funkce opět obnoví, nebo když dorazí přivolaný lékař.

Zastavení krvácení (do kterých bodů vložit prsty)

1. spánek (spánková tepna)
2. podčelistní jamka (tepna)
3. krční tepna
4. tepna pod klíční kostí
5. tepna na horní paži
6. třísla
7. horní část stehna

Jak od sebe poznáme:

tepenné krvácení: z rány stříká světlá krev
žilní krvácení: z rány vytéká tmavá krev

Polohy zraněného

Pokud je zraněný v šoku, má rychlý, slabý puls, pokožka je mokrá a studená. Zraněného uložíme do proti-šokové pozice, zakryjeme ho (deka, oblečení) a **podložíme mu nohy tak, aby byly výš než hlava.**

Stabilizovaná poloha na boku ... ztráta vědomí.

Horní polovina těla nahoře ... jezdec nemůže dýchat (zraněný hrudník), pokožka promodralá v důsledku nedostatku vzduchu

Horní polovina těla nahoře a ohnuté nohy ... zranění břicha nebo jiné zranění v této tělesné oblasti. Pozor!|: nepodáváme žádné nápoje!

Tvrdá plochá podložka, se zraněným nehýbeme ... poranění páteře a obratlů.

Po příchodu ke zraněnému

Kontruluji: dýchá-nedýchá

Nedýchá: uvolníme plochu pod zády a uvolníme a zprůchodníme jeho dýchací cesty, takže nastane spontánní dýchání. Pokud nenastane, zkusíme 3-5x vdechnout

Nahmatáme puls na krční tepně. Chybí-li puls: střídáme umělé dýchání a masáž srdce až do příjezdu sanitky nebo lékaře

Dýchá: položíme zraněného do stabilizované polohy na boku

Další varianty: pokud po uvolnění dýchacích cest dojde u zraněného k obnově dýchání, šetrně ho přesuneme do stabilizované polohy na boku

Pokud nahmatáme puls na krční tepně, už jenom pokračujeme v umělém dýchání až do spontánního nadechnutí a v pravidelných intervalech kontrolujeme, zda je puls hmatatelný.

Přeprava zraněného na jiné místo (v případě, že nemá poškozenou páteř):

Se zraněnou osobou (zejména s dospělým mužem) není snadné manipulovat. Je proto dobré znát i různé způsoby, jak zajistit odtažení zraněného tak, aby tato manipulace byla v našich silách:

1. zezadu uchopíme zraněného pod rameny, vyprostíme ho nebo táhneme pryč
2. táhneme raněného, který přitom sedí
3. smýkáním (na něco raněného položíme nebo si ho zavěsíme na krk a lezu s ním)

„Všechny věci jsou jed a nic není bez jedu.“

Paracelsus

Koně nemohou zvracet! Vše, co se jednou dostane do koňského žaludku, musí projít složitým a vysoce citlivým trávicím traktem, což může trvat až 36 hodin.

Během putování krajinou roste riziko, že se náš kůň setká s toxickými látkami. Při každém putování terénem, při každém odpočinku a při každém ustájení v jezdecké stanici proto roste riziko hrozí nebezpečí, že kůň bude vystaven riziku úrazu nebo otravy. Může se jednat například o položenou návnadu na potkany, odložený postřikovač na ochranu plodin, insekticidy, zkažené krmivo, podání nepatřičného krmiva cizí osobou (např. bramborová slupka obsahuje jedovatý solanin!), zavadlá a zapařená tráva, mladý jetel nebo vojtěška, plesnivý chléb, znečištěné kbelíky na vodu (chemické čisticí prostředky) apod. **POUZE TEN, KDO VÍ O RIZIKU, SE MU MŮŽE VYHNOUT!**

PŘEDCHÁZENÍ NEBEZPEČÍ

Při každém ustájení, při každé zastávce, je proto důležité zkontrolovat okolí, které je pro koně dosažitelné. Také bychom si měli dát pozor na špatně izolované elektrické kabely a kovové vyčnívající předměty, jako jsou hřebíky, háky, nechráněné části zemědělských strojů.

Nocujeme-li s koněm v místě, kde je hodně lidí (zejména dětí), provizorní tabulka s nápisem „**Prosím, nekrmte koně**“, může být také přínosným preventivním opatřením.

Pozor také na krmení příliš čerstvého sena nebo ovsu, na spasení mladého jetele či většího množství spadaného ovoce.

Kolikové projevy však mohou nastat také při **náhlých poklesech teploty** (zvláště při nočním putování nebo při podání velmi chladné vody, případně také při **námaze v parných a dusných dnech nebo při prudkém poklesu tlaku** před bouřkou). Koliku však může způsobit také **cizí těleso v krmení** (písek, kámen, zbytek provázku z balíku), popřípadě přílišné **rozrušení koně** při změně prostředí. Během odpočinkové zastávky (nebo nočního pobytu koně mimo stáj) je dobré vzít v úvahu i další možná rizika. Otravu totiž mohou způsobit také porosty postřikované hnojivem nebo prostředkem proti škůdcům, tráva rostoucí u frekventovaných silnic nebo v blízkosti továren, tráva zmrzlá a pokrytá jinovatkou, nevhodně impregnované dřevo použité na výrobu boxů, stání nebo ohrad (zejména u nových stájí), popřípadě zapařené krmivo nebo krmivo napadené houbami (plísněmi) či jinými patogeny (roztoči).

Pozor bychom si měli dát také na **otravy anorganickými jedy (používanými např. proti hlodavcům)**. Otravu arsenem poznáme podle kolikových bolestí, silného slinění, žloutenkově zbarvených sliznic a často až krvavého průjmu. Protijedem jsou železité preparáty.

Také otrava fosforem je spojena se kolikovými bolestmi a žloutenkovým zbarvením sliznic, později však nastupuje slabost a ochrnutí celého těla. Protijedem je roztok modré skalice.

Otrava se projevuje různými způsoby. Záleží přitom na kondici a věku koně (zvláště citlivá jsou hříbata a staří koně) a na množství požitého jedu. Pro veterináře je také důležité vědět, zda byla dávka jedu požitá najednou, a nebo se do organismu zvířete dostávala postupně.

Mezi PŘÍZNAKY OTRAVY patří:

- silné pocení
- neklid
- nechutenství
- křeče (kolika)
- průjem
- slabý puls

PRVNÍ POMOC

Okamžitě zavoláme veterinárního lékaře. Koni poskytneme klidné místo, kde však nemá k dispozici ani krmení, ani vodu. Můžeme ho zakrýt dekou, popřípadě masírovat slaměnými víchy. V případě koliky prospívá mírný pohyb na ruce.

JEDOVATÉ ROSTLINY

Koně žijící v přírodě se jedovatým rostlinám dokážou instinktivně vyhnout. Vlivem odchovu koní ve stájích bývá však tento instinkt oslaben, popřípadě téměř vymizel. Je proto odpovědností jezdecke, zvláště pak jezdeckého průvodce, dělat všechno pro to, aby se poškození zdraví u koně předešlo. **Koně nemohou zvracet**, což situaci při otravě nesmírně ztěžuje. Pokud se příznaky otravy objeví, je nezbytné okamžitě zavolat veterináře. Každá minuta je dobrá, neboť včasné ošetření může zabránit chronickému poškození orgánů, popřípadě úhynu zvířete.

NEJLEPŠÍM LÉKEM OTRAVY JE PREVENCE

Při odpočinku na zelené pastvě v průběhu putování bychom si měli prověřit okolí, zda-li náš čtyřnohý kamarád nemůže narazit na jedovatou rostlinu, keř nebo strom. I když se koně žijící ve volné přírodě naučí již v hříběcím věku od svých matek, kterým rostlinám se bezpečně vyhnout, pro naše odchovance ze stájí to již zdaleka nemusí platit. Při jezdeckém putování se navíc mohou dostat do lokality, kde se setkají s neznámými rostlinami a kde jim jejich instinkt nepomůže.

K tomu, abychom předešli otravám, samozřejmě nezbytné jedovaté rostliny znát a poznat je i mimo vegetační dobu. Navíc bychom měli umět také rozpoznat příznaky otravy a vědět, jak poskytnout první pomoc. Jsou to právě naše znalosti a rychlost provedení zákroku, na kterém může záviset zdraví, popřípadě i život našeho koně.

Existuje mnoho rostlin a stromů, jejichž jed může koním způsobit problémy. Většina z nich je naštěstí v přírodě poměrně vzácná, jiné jsou nebezpečné pouze po opakovaném požití, kdy se v koňském žaludku nashromáždí větším množstvím. Jiné jedovaté rostliny (například pryskyřník prudký) ztrácejí usušením svoji jedovatost, takže ve formě sena již koně neohroží.

Přesto zůstává několik opravdu nebezpečných rostlin, které bychom měli spolehlivě umět rozpoznat, aby se k nim koně nedostali. Jedná se o druhy, které nejenom obsahují silné a životu nebezpečné jedy, ale které jsou navíc poměrně hojně rozšířené a poměrně často se s nimi můžeme potkat. Kromě divoce rostoucích druhů (sněženka, ocún, pryskyřník, blatouch) se často jedná o kulturní rostliny, stromy či keře, používané jako živé ploty nebo jako ozdobné solitéry v zahradách a parcích.

Patří sem:

1. TIS
2. THUJE A CYPŘIŠE
3. ŠTĚDŘENEC
4. ZIMOSTRÁZ
5. TRNOVNÍK AKÁT
6. OLEANDER

TIS

České jméno: tis červený, tis obecný, tis evropský. Čeleď: *Taxaceae* – tisovité. Pokud se vyskytuje ve volné přírodě, je chráněným druhem. Běžně se vysazuje u kostelů a na hřbitovech, jako symbol života a smrti. Najdeme ho však také v zahradách a parcích, často i v podobě živých plotů. Měli bychom se mu zdaleka

vyhýbat, protože tis jsou schopni sežrat i koně, kteří se jiným jedovatým rostlinám bezpečně vyhnou. Jedinou nejedovatou částí tisu je červený semenný míšek, který obklopuje semeno. Nejvíce toxických látek naopak obsahuje jehličí, které si svoji jedovatost uchovává i v suchém stavu (pozor proto na opadané jehličí a uschlé tisové větve po ořezu!).

Už v nejmenších dávkách je tis nebezpečný životu, ve větším množství vždy smrtelný! Otrava nastupuje velmi rychle. Alkaloid působí paralyzujícím způsobem na srdce a dýchání. Citliví koně umírají již po 5 minutách, aniž by se projevil příznaky otravy.

CYPŘIŠE A THUJE

České jméno: cypřiš obecný, cypřiš pravý. Jedná se o neopadavý jehličnan.

České jméno: zerav západní, zerav východní (lidově „túje“). Stále zelené neopadavé jehličnany z čeledi *Cupressaceae*-cypřišovitých. Můžeme s nimi setkat v podobě okrasných keřů, nebo živých plotů. Obsahují éterický olej, který je však toxický. Podobně jako u tisuanů v případě cypřišů atújí nefunguje ochranný instinkt většiny koní. Účinek: gastrointestinální záněty, křeče, krvavý průjem, poškození nervového systému. V závažných případech nevratné poškození jater a ledvin.

ŠTĚDŘENEC (ZLATÝ DĚŠŤ)

Štědřenec neboli „zlatý déšť“ (*Laburnum*) bývá často zaměňován se zlaticí (*Forsythia*). Obě rostliny květu žlutě, avšak štědřenec se odlišuje 15 až 20 cm dlouhými hroznými květy. Jedná se o okrasný keř, který se našťestí ve volné přírodě téměř nevyskytuje.

Jedovaté jsou listy, semena (!), kůra, kořeny a svoji jedovatost neztrácejí ani po uschnutí. Účinek: po požití štědřence se nejprve projevuje neklid, který přechází v závratě a ztrátu koordinace. Následují silné křečové bolesti, zástava dýchání a smrt.

ZIMOSTRÁZ

Český název je zimostráz vždy zelený (lidově „krušpánek“). Tento stále zelený keř s velmi tvrdým dřevem z čeledi *Buxaceae* (zimostrázovitě) se používá pro živé ploty nebo bývá stříhán do různých, často bizarních tvarů. Ve volné přírodě se téměř nevyskytuje, ale často býval vysazován u hřbitovů. Nebezpečný alkaloid se vyskytuje zejména v listí a kůře. Po pozření způsobuje velmi vážné otravy, které se projevují křečovými kolikami a v těžších případech vede k úhynu zvířete.

TRNOVNÍK AKÁT

S akátovými porosty se můžeme setkat zejména v jižní části republiky (Znojensko, Mikulovsko apod.). Přestože akátový jed nebo smažené květy (tepelnou úpravou ztrácejí svoji jedovatost) patří k oblíbeným pokrmům na lidském jídelníčku, koně by se měli akátům zdaleka vyhnout. Nejvíce toxická je kůra, mírně jedovaté jsou však také květy, listy a semena. Pozor na uvazování koní! V Rakousku po první světové válce došlo k hromadné otravě koní ve stáji, na jejíž výstavbu bylo použito akátové dřevo!

Účinek: průjem, kolika, ochrnutí, střevní krvácení, prudký zánět kopytní škrápy, infekce očního víčka a spojivek. Ani v tomto případě ochranný instinkt většiny koní nefunguje!

OLEANDR

Přestože domovinou oleandru jsou jižní země, díky bohatství bílých, růžových nebo sytě červených květů se stal oblíbenou okrasnou rostlinou. Květináče s oleandry bývají často postaveny u vrat nebo u vchodů do domu. Protože v našich podmínkách vymrzá a je nutné ho přestěhovat do budovy, vyskytly se již případy, kdy byl neznalým zahrádkářem umístěn v prostoru stájí. Kromě květů poznáme oleandr snadno také podle úzkých, kopinatých listů, které si udržují svoji jedovatost i po opadání. Účinek: nechutenství, nadýmání, dýchací a srdeční ochrnutí, potácení, kolika, průjem, horečka, křečové bolesti, zmetání u klisen. Otravy mohou být velmi vážné a zaznamenány jsou i případy úhynu.

Mezi další jedovaté rostliny patří například čemeřice, lupina, náprstník, kapradiny, přesličky, sítiny, liliovitě (konvalinka, ocún – otrava je zákeřná, protože se může projevit až několik hodin po požití. Na rozdíl od pryskyřníku neztrácí ocún jedovatost ani po usušení, takže se na pastvinách a loukách určených pro produkci sena nesmí vyskytovat), bukovité, merlíkovité, pryskyřníkovité (pryskyřník prudký, sasanka pryskyřníkovitá), lnovitě, brslen, rhododendron (pěnišník), rulík zlomocný, prha arnika, ptačí zob (pozor na oblíbené živé ploty!), blín, bolehlav, lýkovec jedovatý a mnoho dalších. Většina z nich se naštěstí vyskytuje zejména v parcích a zahradách, kde k nim koně běžně nemají přístup (lilie, narcisy, hyacinty, pivoňky, lýkovec, konvalinky, brsleny, ptačí zob apod.).

Koním běžně nedostupné bývají také jedovaté rostliny mokřadů (d'áblík bahenní, blatouch, sítiny) a vlhkých stinných lesů (kapradiny). Jiná situace nastává během putování v sedle, kdy nás právě znalost jedovatých rostlin může uchránit před nepříjemnou a často také životu nebezpečnou situací.

NEMOCI KONÍ A MOŽNÁ PORANĚNÍ

Obtížné dýchání (více jak 14 nádechů za minutu) nás může upozornit na:

- horečku
- onemocnění plic
- srdeční vadu

Příčinou mohou být také na bolestivé stavy (kolika).

Vyšetření oka

Stáhneme dolní víčko a u zdravého koně má vnitřní sliznice růžovou barvu. Je vlhká a prostá sekretu.

Zvýšený puls

(přes 40 úderů za minutu) může znamenat:

- onemocnění srdce nebo srdečního oběhu
- horečka
- kolika
- bolestivé onemocnění

Upozornění: čas na regeneraci po zátěži by měl činit minimálně 15 minut.

Zvýšená teplota (přes 38,5 °C)

Vždy signalizuje nebezpečí infekce! Může však být způsobena také přehřátím organismu.

Za běžných okolností bývá tělesná teplota koně vždy o 0,2 °C vyšší než ráno.

Při zátěži může tělesná teplota stoupnout až k 41,5 °C (čas návratu do klidu cca 2 hodiny).

Výkaly (hodnotíme konzistenci a barvu, případně zápach)

- Tvrdé při silném pocení, při horečce, při kolice, při zácpě
- Průjem při zánětech žaludku a střeva, při parazitech, při kolice a při nervozitě.

Měli bychom vědět, že příjem vody neovlivňuje konzistenci výkalů.

- Výkal je nažloutlý při mléčné stravě (hřiběte), nebo když koně žerou slámu.
- Výkal je zelený při pastvě na zeleném
- Výkal je žlutohnědý při krmení senem, řezankou a ovsem.
- Výkal je šedý nebo šedožlutý při krmení kukuřicí, vojtěškou a žitem.

Drobné kožní oděrky a povrchová poranění

Pro koně, očkované proti tetanu, jsou drobné oděrky, které nejsou znečištěné, zpravidla neškodné. Takové rány můžeme nechat zahojit na vzduchu (neovázané).

Pokud rána druhý den vypadá hůře, objeví-li se zánět nebo otok, nebo kůň začne kulhat, neprodleně zavoláme veterináře.

Otevřená poranění

I malé ranky je třeba chránit před infekcí tím, že je ihned překryjeme obvazem a zajistíme, aby do čtyř až šesti hodin nejpozději byla ošetřena veterinárním lékařem. Obvaz aplikujeme tak, že na ránu položíme sterilní kryt, přes něj vrstvu podložního materiálu (např. tři vrstvy obvazové vaty nebo obvazovou gázu) a uchytlíme obinadlem.

Pouze při silném znečištění ránu očistíme buď proudem vody z hadice, nebo tampónem navlhčeným v čisticím prostředku (voda, v nouze také alkohol).

Pokud rána silně krvácí, necháme ji i přes velké znečištění v klidu a rychle ji obvážeme.

Obvaz můžeme podle potřeby zpevnit pružnou náplastí (u obvazů kopyt je zespoda izolovat proti vlhku).

Poranění způsobené hřebíkem nebo ostrým předmětem

Našlápnutý ostrý předmět (trn, hřebík) nevytahujeme! To umožní veterináři místo poranění ohledat a stanovit správnou diagnostiku. Pouze přiložíme obvaz a voláme veterináře.

Pokud je vytažení ostrého předmětu nezbytné již před příchodem veterináře, musíme dávat pozor na následující:

- v jakém úhlu (směru) hřebík trčí
- jak hluboko je zabodnutý (na hřebíku naznačíme, jak hluboko byl ponořen v ráně)
- zda-li rána po vytažení hřebíku krvácí
- zda-li kůň před vytažením a po vytažení předmětu kulhá

Ošetření: hřebík vyřízneme, provedeme drenáž a vyčištění rány (desinfekce vodou, přiložení tlakového obvazu a přivolání veterináře).

Silně krvácející rány

Ošetření před příchodem veterináře: na ránu přiložíme podložený tlakový obvaz a utáhneme obinadlem.

Tento obvaz je první pomoc a musí být nejpozději po 24 hodinách sundán!

Označíme ho cedulkou, na které jsou následující údaje:

- jméno toho, kdo obvaz aplikoval
- datum a přesný čas přiložení (event. sundání) obvazu

Pokud zůstane tlakový obvaz příliš dlouho na ráně, dojde k odumření okrajových částí rány. Při sejmutí (nebo výměně) tlakového obvazu snímáme pouze obinadlo, ale tampón či gáza musí zůstat na místě, aby se zabránilo opětovnému krvácení.

K úplné výměně tlakového obvazu může dojít nejdříve čtvrtý den, přičemž prokrvácené a přilepené gázové polštářky se před odlepením změkčíme vodou.

Poznámka: většinou bývá strach jezdců z následků krvácení větší, než je skutečné ohrožení. Vzhledem k tomu, že v těle koně koluje cca 30 litrů krve, kůň tak snadno nevykrvácí.

Otlaky od sedla

Otlaky mohou být dvojího druhu:

uzavřené otoky (zhmoždění tkáně v hlubších vrstvách) může způsobit špatně vypořádané sedlo, záhyby na sedlové dečce, štípnutí hmyzem v místě sedla či předmět (drobná šištice stromu, kamínek) pod sedlem. Zrnka písku v srsti, špinavá sedlová podložka nebo ostré hrany kožené výstroje mohou způsobit *otevřené oděrky*, které je třeba potřít trochou hojivé masti a překrýt obvazem. Na zřetelně oteklé místo pomocí obinadla nebo obříšníku upevníme (tak, aby vznikl menší, ale stálý tlak) houbu namočenou do studené vody.

Postiženému místu ulevíme i tak, že sedlo podložíme širší filcovou podložkou, do které vystříháme nad postiženým místem otvor. Pozor.: otlaky od sedla s poraněním kůže se hojí velmi pomalu. Stálá bolest může vést ke ztuhnutí těla koně, což poznáme na jeho toporné chůzi. Koně nesmíme jezdecky využívat!

Černé močení

Jedná se o těžký, bolestivý zánět hřbetních a hýžd'ových svalů, v nichž se nahromadila kyselina mléčná. Příčinou bývá podání energeticky bohatého krmiva (jádra) po období odpočinku. Většinou se již na začátku vyjížd'ky kůň pohybuje ztuhle, potí se, a později se barva jeho moči mění na červenou až černohnědou. Kůň se hodně potí, chvěje se, v těžkých případech se mu podlamují pánevní končetiny, popřípadě ulehne. Koně v takovém případě uvážeme na místě, kde se záchvat dostal, zád' a bederní oblast přikryjeme teple dekou (vlastním svetrem či jiným kusem oblečení) a ihned přivoláme veterináře.

Kolika

Jedná se o bolestivý a křečovitý stav břišních orgánů (žaludek, střevo, děloha, močový měchýř, ledvin nebo močovodu).

Projevy: neklid, polehávání, válení se, otáčení hlavy směrem k břichu, podupávání, pocení, kolébání se, sténání, puls může vystoupat až na 60 až 100 úderů za minutu a více.

Opatření: ihned zavoláme veterináře. Z boxu odstraníme krmivo i vodu, případně koni asadíme na hubu koš, aby nemohl přijímat potravu. Koně přikryjeme dekou, boky (včetně slabin) mu masírujeme slámou.

Jsou-li hodnoty pulsu pod 60 úderů za minutu, můžeme koně vodit. Pokud je kůň příliš divoký, zavřeme ho do boxu vystlaného slámou. Každý kůň však během koliky vyžaduje neustálý dohled, neboť zde hrozí možnost poranění.

Úpal

Jedná se o akutní nahromadění tepla v těle koně, který kvůli horkému a vlhkému vzduchu, špatné kondici nebo nedostatku vody není schopen teplo odvádět z těla. Příčinou může být vyčerpání a nedostatek vody, přehřáté ustajovací prostory. Kůň má nejistou chůzi, vrávorá, zpočátku se potí, ale potom zůstává suchý, tělesná teplota stoupne až na 43°C. Ihned přerušíme práci, koně plošně chladíme vodou (můžeme mu kůži masírovat kartáčem), na zátylek položíme navlhčené oblečení (balíček s ledem), v nouzi chladíme tělo koně alespoň chladnou zeminou. Ležícího koně nenutíme vstát.

KONDIČNÍ TRÉNINK

Pravidelný pohyb posiluje svaly a plíce, zlepšuje chuť k jídlu, trávení a látkovou výměnu, tj. celkově zlepšuje zdravotní stav koně a jeho připravenost k výkonu.

Oproti tomu přemíra zátěže vede k únavě svalů a nervů, zvyšuje žízeň, omezuje chuť k příjmu potravy a brání pocitu pohody.

Klidný, pravidelný dech je hlavní cíl každého kondičního tréninku.

Náročnost výkonu kůň zvládne tehdy, když jeho psychický stav a kondice zůstávají neměnné během i po podání výkonu. Dobrá kondice koně se pozná podle následujících znaků:

- radost z pohybu
- živý výraz
- malá potivost
- lesklá srst
- chuť k jídlu

Nejdůležitějším znakem dobré zdravotní kondice i psychické pohody je chuť k jídlu. Při stoupající zátěži by měla být úměrně vzrůstat, neboť jen tak získá kůň dostatek energie pro požadovaný výkon.

HODNOCENÍ STAVU PO ZÁTĚŽI (kondiční testy)

- Posouzení výrazu a celkového vzhledu: sledujeme vzhled oka, hru uší, držení těla, temperament, chuť k jídlu.
- Pokles chuti k příjmu potravy: příliš vyčerpávající práce (přetrénování) nebo nervozita.
- Pocení: pot se objevuje buď po náročné práci, nebo z nervozity (cizí prostředí, neznámé podněty, přítomnost cizích koní apod.)
- Kontrola hmotnosti
- Puls: Čím větší je rozdíl mezi klidovou hodnotou pulsu k zátěžovou hodnotou pulsu (po podání výkonu), tím lepší je kondice koně. Příklad: zatímco v klidu se teplová frekvence pohybuje mezi 30 až 40 úderů srdce za minutu, po maximální pracovní zátěži se může dostat až na 240 úderů za minutu. Maximální zátěžová hodnota pulsu by však neměla překročit šesti až osmi násobek srdeční frekvence změřené v klidu.

Součástí kondičních testů je i *vyšetření krve*.

Kdo chce zlepšit kondici svého koně, popřípadě dlouhodobě udržet zvýšenou výkonnost u koně již trénovaného, měl by si tyto hodnoty pravidelně hlídat. Zejména je důležité umět nahmatat u koně puls.

Puls (tepová frekvence)

Puls měříme na vnější podčelistní tepně pomocí tlaku přiložených prstů, a nebo poslechem na trupu (konkrétně).

Klidový stav je 28-40 úderů za minutu.

Zátěžový stav až 240 úderů za minutu.

Čas návratu do klidového stavu po výkonu je 15 minut. Liší se podle druhu a délky zátěže.

Dýchání (dechová frekvence)

Měříme (popř. Počítáme) pozorováním dýchacích pohybů (zvedání a klesání hrudního koše).

Klidový stav je 10 – 15 nádechů za minutu.

Zátěžový stav 35 – 100 nádechů za minutu.

Čas návratu do klidového stavu po výkonu je 15 minut.

Tělesná teplota

Tělesnou teplotu měříme teploměrem v konečnicku.

Klidový stav je 37°C (u hříbat 37,5°C) až 38 °C (večer bývá teplota o cca 0,2 °C vyšší).

Zátěžový stav je až 40°C (večer 40,2 °C). Během zátěže je zvýšení teploty žádoucí.

Během tréninku běžně stačí měřit tepovou a dechovou frekvenci. Měření teploty je důležité zejména tehdy, když teplota a dechová frekvence ani po dvou hodnotách nedosáhne původního klidového stavu.

Kůň určený pro rekreační putování (nikoliv pro distanční dostihy) nemusí podstupovat distanční trénink. Přesto je dobré ho zvolna připravovat na plánovaný výkon.

Pro dvou až třídní putování v kopcovitém terénu (s plánovanou denní zátěží cca 35 – 45 km), kdy bude převažovat pohyb klusem, stačí **jedno až dvouhodinová přípravná práce denně**.

Kdo se však chystá na vícedenní putování, nebo se pohybuje v horském terénu a s těžkým nákladem, by však měl svého koně minimálně **čtyři týdny před zahájením putování intenzivněji trénovat (a to minimálně dvě až tři hodiny denně)**. Hmotnost nákladu přitom zvyšujeme postupně až ke konečné hmotnosti, kterou kůň ve skutečnosti ponese.

Každý víkend navíc vyrazíme na **delší vyjížďku** (např. první neděli půldenní, druhou neděli celodenní, třetí víkend 1,5 dne a čtvrtý víkend také 1,5 dne). Poslední tři dny před zahájením putování se zaměříme více na pohyb v **kopcovitém terénu**.

Není dobré vyrazit s koněm na vícedenní putování bez předchozí pozvolné přípravy. Mnohem lepší je koně postupně připravovat během roku tím, že se s ním vydáváme na opakovaná dvoudenní až třídní putování. *Nejnáročnější zátěží pro nepřipraveného koně se stává přidaná hmotnost nákladu, který s sebou chceme vézt.* Z tohoto důvodu, zejména při skupinovém ježdění, kdy kondiční stav jednotlivých zvířat přesně neznáme, se vyplatí vzít s sebou doprovodné vozidlo a putovat „nalehko“.

Je samozřejmé, že kondiční trénink začínáme s koněm nejdříve v pěti letech jeho života. Teprve od této doby můžeme celoročně rozvíjet vytrvalostní kondici u našeho koně.

Základem každé kondiční přípravy je vždycky krok.

Dlouhá kroková práce (2-3 hodiny) pomalu, ale jistě vytváří v našem koni základ pro podávání vytrvalostního výkonu. Hecování, zvláště pak oblíbený cval či trysk terénem, není žádným soustavným tréninkem, ale škodlivá uspěchaná práce. Má spíše opačný efekt a může vést dokonce i ke zhoršení kondice. Především však negativně ovlivňuje psychickou pohodu koně a může vést až ke vzpurnosti.

Měli bychom dbát také na to, aby se koně během přípravy přehnaně nezpotili.

CO NÁM NAPOVÍDÁ POCENÍ

Když se začnou potit chlupy na uších koně, nastal čas přejít do kroku.

S přibývajícím kondicí (síla, výdrž a pravidelné dýchání) může kůň zůstat suchý i po tak namáhavé práci

v terénu, která běžně vyvolává zvýšenou produkci potu. V takovém případě je jeho kondice tak dobrá, že velkou vzdálenost zdolávanou klusem vnímá jako „rekreační“ činnost.

Téměř stejně často jako při zátěži se koně začínají **potit z nervozity**, zvláště pak velmi temperamentní a nervózní zvířata. Také u těchto koní je pro jezdce důležitým úkolem dosáhnout skrze klidnou, pravidelnou práci (hodně kroku a klusu na dlouhých tratích, žádné cválání), citlivou a jistou ruky a bez žádných silových pomůcek (ostruhy, bičik) postupného zklidnění nervózního zvířete a dovést ho ke skutečně pravidelnému tempu, kterým se dokáže v terénu pohybovat.

Nejlepší je plánovitě **střídání zátěže a odpočinku (jedná se o aktivní odpočinek, tj. krokovou práci)**. V kroku získává kůň sílu, aniž by k tomu potřeboval vydávat hodně energie. Vnitřní orgány se zklidní.

Bohužel, stále se můžeme setkat s jezdci, kteří koně po těžké zátěži nechají stát bez pohybu.

Musíme si uvědomit, že během zátěže se prudce zvyšuje činnost krevního oběhu, srdce pumpuje více krve a tato zvýšená orgánová činnost by měla být snižována postupně, za pohybu zvířete. Umění každého trenéra spočívá v odhadu správného stupně zátěže, neboť pak se schopnost koně podávat výkon po aktivní odpočinkové pauze nejenom udržuje na původních hodnotách, ale dokonce se postupně zvyšuje.

Pro jakou tréninkovou metodu se rozhodnout?

Důležité je, aby metoda tréninku byla postavena na **pomalé a soustavné práci** a aby časový rámec nebyl příliš krátkodobý (nárazový).

Každý trénink by měl být realizován tak přirozeně, aby byl zajímavý i pro našeho koně. Proto **dbáme na rozmanitost**. Každý práce na jízdárně i každá vyjíždka nabízí možnost navykat našeho koně na různé podněty, jako je dopravní ruch, překonávání vodních překážek, správné vedení na ruce, vedení jednou rukou ze sedla, klidné stání na místě na všech možných místech, návyk na cizí stáje a provizorní ustájení a mnoho dalšího. Pokud jsme ochotni přemýšlet, a pak už se vždycky možnost zpestření naší každodenní práce najde.

Trénink by nikdy neměl budovat pouze sílu a výdrž, ale současně by měl i stavět základy pro bezpečné a pohodlné putování krajinou.

Pamatujme si:

1. *klid a trpělivost* jsou našimi nejsilnějšími pomocníky
2. důležité je posilování vzájemné *důvěry (partnerství)* mezi námi a naším koněm
3. *nenutíme koně do cviků*, které si ještě neměl možnost vyzkoušet (další krok uděláme teprve poté, když si ten předchozí bezpečně upevnili)
4. v terénu jezdíme na *povolené otěži* (v kroku „zahozená“)“)
5. udržujeme *co nejjemnější přilnutí* ve všech chodech
6. snažíme se dosáhnout toho, aby kůň *ochotně zareagoval* již na jemné pomůcky
7. ve všech chodech dbáme na *pravidelné tempo*

Neměli bychom se svým koněm trénovat pouze po měkkém povrchu, protože zpevněným cestám, kamenitému podkladu a silnicím se během vícedenního putování nevyhneme. Měli bychom proto koně na tento terén zvykat již dopředu.

Líné koně naučíme být „chodivými“ a koně, kteří mají tendenci spěchat, zklidníme. Nezapomínejme, že klidu u nervózních a příliš živých koní nedosáhneme únavou či přetrénováním, to vede pouze ke zvý-

šené chuti k příjmu potravy! Základem je klidná a systematická práce v kroku a klusu, dostatek podnětů a nových úkolů, nad kterými kůň musí přemýšlet. Vyhýbáme se stereotypu!

Největší chybou (která se bohužel znovu a znovu opakuje) je, když trénujete koně, který stojí více dní zavřený!

Čím vyšší jsou naše požadavky na podávaný výkon, tím vyšší péči a míru pravidelné přípravy od nás kůň potřebuje. Vždy bychom se měli řídit příslovím: „*mnoho potu na cvičišti, málo krve na bojišti*“.

PŘÍPRAVA JEZDCE

I když je kůň na terénní putování dobře připraven, ale jezdec je slabý a bez výdrže, není to k ničemu. Proto se také my **musíme udržovat v dobré tělesné kondici**. Především bychom si měli neustále zlepšovat svůj „**cít pro tempo**“, tj. **mysl pro odhad správné rychlosti v konkrétních úsecích krajiny a smysl pro správné rozložení sil během celého putování**.

K tomu nám pomůže, když si změříme určitou trasu, a tu absolvujeme v jiném časovém rozmezí. Tempo jízdy vypočítáme, když čas (v minutách) podělíme délkou trasy.

TEMPO JÍZDY

Tréninkové tempo jízdy (určeno pro málo trénovaného koně):

krok   5 km/h   (tempo 12)

klus   8-9 km/h   (tempo 7)

cval   15 km/h   (tempo 4)

Výpočet číselné hodnoty (koeficientu) „tempa“:

Příklad: čas, který na absolvování úseku máme (např. 60 minut), délka úseku (např. 6 km) => výsledné „tempo“ je 10.

Z tohoto čísla, které jsme dostali, vypočítáváme nezbytný „výkon“ pro danou trasu: za hodinu (60 minut), koeficient tempa (10, viz. výše) => vyjde nám požadovanou rychlost 6 km/h.

Tempo:

3 = 20 km/h

4 = 15 km/h

5 = 12 km/h

6 = 10 km/h

7 = 9 km/h

8 = 8 km/h

9 = 7,5 km/h

10 = 6 km/h

11 = 5,5 km/h

12 = 5 km/h

Dobře trénovaný kůň:

Krok: 6 km/h = tempo 10

Klus: 12 km/h = tempo 5

Cval: 20 km/h = tempo 3

Přepočet se řídí délkou kroku, která u koně může být 75 až 85 cm.

Pro jezdce, kteří mají málo času na dodržování pravidelného tréninkového plánu, se nabízí pro vícedenní putování tzv. „trénink během cesty“.

Jezdci v takové skupině však musí jednoznačně dodržovat následující zásady během zvyšování denního výkonu z 20 až na 40 – 45 km:

1. den 20 km krokem (po pěti kilometrech vždy deset minut vedeme koně na ruce)
2. den 25 km (5 km krokem, 5 km klusem, 5 minut koně vedeme na ruce)
3. den 30 km -“-
4. den 35 km -“-
5. den 40 km -“-
6. den 45 km -“-
7. den odpočinek

Cíl tréninku pro koně:

Posílení svalstva, výdrže a zvětšení kapacity plic.

Cíl tréninku pro jezdce:

Dostat se do dobré kondice.

Během kondičního tréninku zvyšujeme nároky na svého koně. V průběhu putování se snažíme koně co nejvíce šetřit. Při tomto způsobu zacházení kůň si vždy uchová rezervu pro případnou krizovou situaci nebo nutnost podání výkonu.

ZÁSADY BEZPEČNÉHO POHYBU KRAJINOU

Dodržování jezdecké etikety, a stejně tak i vhodné jezdecké oblečení a vybavení by mělo být pro jezdce samozřejmé.

SIGNALIZACE (POMOCÍ RUKOU) PŘI JÍZDĚ TERÉNEM VE SKUPINĚ

pozor	natažená zvednutá ruka do výšky
krok	ruka ohnutá v lokti, předloktí směřuje dolů
klus	ruka ohnutá v lokti, předloktí zvednuté nahoru
cval	ruka zvednutá, zalomená nad hlavou
změna směru	napřažení natažená ruky doleva (či doprava)

ZÁSADY POHYBU PO JEZDECKÝCH STEZKÁCH NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Ve vztahu k životnímu prostředí i provozu na stezce jsou **nejvýhodnější skupinky tvořené třemi až osmi jezdci.**

- **Nevjíždějte do luk, polí nebo lesních porostů a nerušte zvěř.** (Sklizenému poli a posečené louce kopyta koní neublíží, ale na louce s rostoucí trávou bychom nadělali škodu).
- **Dbejte místních omezení a nařízení** na některých úsecích stezky klid pro zvěř, těžba dřeva).
- **Bud'te ohleduplní k ostatním uživatelům stezek.** Upozorněte lidi před sebou, že budete předjíždět a zpomalte tak, abyste je bezpečně minuli. Chodce míjíme zásadně v kroku, zvláštní opatrnost věnujeme také cyklistům. Předjíždíme výhradně zleva.
- **Na frekventované nebo rozbahněné stezce jezděte v zástupu.** Bud'te ohleduplní k povrchu stezky, který kopyta koní mohou poškodit.
- **Cválejte pouze v bezpečných a přehledných úsecích,** překážky z důvodu bezpečnosti raději překročte nebo obcházejte. Úzké ohyby cesty projíždějte krokem.
- Pokud se rozhodnete tábořit mimo stanici, učiňte tak na **vyhrazeném tábořišti** nebo na místě, kde vám to povolil majitel pozemku.
- **Chraňte prostředí stezky.** Odveďte si s sebou všechny odpadky a nezapomeňte ze stezky odstranit i trus vašeho koně.
- **Bud'te očima a ušima sítě stezek.** Upozorněte stanici na možné problémy (vyvrácené stromy, poškozené značení, vysypané odpadky, sesuv půdy apod.)
- **Volně pobíhající psi na stezku nepatří.** Z bezpečnostních důvodů se toto pravidlo vztahuje také prostor tábořišť a jezdeckých stanic.
- **Každý jezdec vjíždí na stezku na vlastní nebezpečí.** Pokud při jízdě utrpí újmu nebo úraz daný charakterem prostředí nebo terénu, nemůže požadovat náhradu po vlastníkově lesa či pozemků, ani po žádném dalším zainteresovaném subjektu.
- V blízkosti **vlakových kolejí** by koně měli být vedeni v takové vzdálenosti, aby nedošlo k žádnému ohrožení. Přechody jezdeckých stezek smí přetínat vlakové koleje pouze v místech oficiálních vlakových přejezdů.
- Předpokladem pro správné chování jezdců na silnicích je dobře vytrénovaný a na dopravní ruch

zvyklý kůň, který citlivě reaguje na pomůcky. **Příliš nervózní a nepřípravený kůň, stejně jako kůň lekavý, na silnici nepatří.**

- Mějte na paměti, že ostatní lidé na stezce nemusejí znát koně a jejich reakce. Náš kůň může být první, kterého ostatní uživatelé stezky poznají. **To, jak se zachováte, vytvoří obraz místních jezdců.** Na otázky odpovídejte s ochotou, jste v té chvíli představitelem všech jezdců.

DALŠÍ DOBRÉ RADY PRO POHYB KRAJINOU

- Jezdečtí koně mají být minimálně *pět roků staří* a v odpovídající kondici.
- Do sedlových brašen *nedáváme peníze, doklady a mobil*, o které bychom mohli přijít, kdyby nám nasedlaný kůň v terénu utekl.
- Ohlávku, kterou má kůň pod uzdečkou, nebo lícnici uzdečky opatříme *telefonním číslem*.
- Pravidelně koně během jízdy *kontrolujeme*. Pozor dáváme zejména na to, aby se neshrnula sedlová dečka, nebo se pod ni nedostal cizí předmět (jehličí, drobné šišky apod.), pravidelně prohlížíme také kopyta a stav podkov (pokud máme k dispozici doprovodný vůz a my jedeme pouze „nalehko“, vyplatí se mít v kapse nebo sedlové brašně háček na kopyta).
- *Sesednutí a vedení koně na ruce* není ostudou, ale důkazem, že jste opravdoví jezdci. Zejména zdolávání svahů v obou směrech je při dálkovém putování důvodem, jak uvolnit koni záda a protáhnout a prokrvit si vlastní ztuhlé nohy.
- *Podkování* by nemělo být starší než šest týdnů, ale také je důležité, aby bylo minimálně týden staré..
- *Zahájení putování* by mělo probíhat kilometr až dva v kroku a také poslední dva až tři poslední kilometry bychom měli absolvovat krokem.
- *První kůň se vyvádí ze stáje* teprve tehdy, když je i poslední kůň nasedlaný a připravený k jízdě.
- Jede-li se v houfu, *není povoleno křížit trasu dalšímu jezdcí*.
- Doporučená vzdálenost mezi koňmi v zástupu:

krok	vzdálenost jedné koňské délky
klus	vzdálenost tří koňských délek
cial	vzdálenost šesti koňských délek

Na silnicích a při průjezdu obcemi je nutné vždy dodržovat pravidla silničního provozu!

- *Rychlost vyjížděky* se řídí podle nejpomalejšího koně a nejméně zdatného jezdce. Záleží také na stavu půdy, ročním období, počasí apod. Rychlost chůze: 5-6 km/h, klus 7-8 km/h, cval 15-18 km/h.
- Na *změnu tempa* upozorňuje jezdecký průvodce signalizováním pomocí rukou. Na předjíždění upozorní jezdec zavoláním.
- Na silnicích se jezdci drží po *pravé straně vozovky*.
- Při špatné viditelnosti musí mít jezdci *vpředu bílé světlo s vlastním světelným zdrojem (např. tzv. „čelovku“)* a *vzadu červené signalizační světlo (odrazku)*.
- Na *tvrdých kamenitých a delších asfaltových úsecích* z koně sesedneme a vedeme ho na ruce (s vytaženými třmeny).
- Za horka dbáme na přísun šťavnatého krmení a zejména tekutin a na krmení.
- Koně mají být *během odpočinku* umístěni ve stínu.

- V zimě je potřeba koně před odpočinkem vytřít do sucha a zakrýt dekou.
- Ve volné přírodě *koně nikdy nenecháváme volně puštěného*.
- Při provizorním ustájení je nutné mít kolem koně bezpečnostní zábrany, stáj by měla být osvětlena osvětlení stáje a jeden člen výpravy by měl koně hlídat.
- Dodržováním zásad pohybu po cestách by nemělo dojít ke *škodám na pozemcích*, zejména jejich rozdupání koňskými kopyty. Vyskytne-li se přesto problém, musí se vyřešit náprava s majitelem pozemku. Na žádost orgánů ochrany lesa a ochrany přírody je třeba předložit identifikační průkaz.
- V případě *úrazu* jsou doporučena následující opatření: dojde-li k nehodě, je třeba chytit koně, zajistit místo, kde k nehodě došlo, poskytnout první pomoc a přivolat pomoc.
- *Nikdy nejezdíme na koni za bouřky*. Koně vedeme na ruce a snažíme se vyhledat úkryt v budovách, nebo vjet hlouběji do lesa (popřípadě vyhledat v terénu prohlubeň, kde si dřepneme a koně držíme za otěž). Vyvarujeme se okrajům lesa a blízkosti samostatně stojících stromů. V žádném případě nesmíme zůstat na nejvyšším bodě v krajině.
- *Poslední jezdec v zástupu veze lékárníčku*, takže by za ním už nikdo neměl jet.
- Po *koruně hráze* bychom neměli přejíždět, protože zde může dojít k jejímu poškození (v Rakousku platí přísný zákaz vstupu na hráz). Výjimkou je situace, kdy po hrázi vede značená jezdecká stezka (viz. Vranov nad Dyjí).
- Pokud je *stezka rozměklá*, je nutné se pohybovat v zástupu po pevnějším okraji nebo středu, aby nedošlo k jejímu rozšlapání.
- Na *lávky pro pěší* s koněm nevstupujeme, neboť může dojít k rozkmitání (rezonanci) mostní konstrukci a jejímu následnému poškození
- Tím, že *neopouštíme stezku*, předcházíme vzniku škod na okolních pozemcích. V případě vzniku škody je naší povinností vyhledat majitele pozemku nebo přímo na místě škodu napravit.
- Při *překračování elektrokabelu* pod napětím (např. od míchačky) musíme být obzvláště opatrní, protože kůň může obdržet elektrickou ránu.
- *Za svítání nebo za soumraku* se vyhýbáme okrajům lesů, protože odtud vychází divoká zvěř na pastvy.
- Za účelem *napojení koně* nevstupujeme do břehových porostů, které bychom mohli poškodit. Můžeme však koně napojit v řece nebo rybníku, kde je bezpečný přístup s pevným dnem.
- Při jízdě městem nebo obcí *nepoužíváme chodníky!*
- Při *míjení chodce* musí jezdec přejít do kroku a pozdravit (pozdrav nic nestojí a srdce lidí tak zůstanou pro jezdecký sport otevřená).
- *Na koni se nekouří*. Nejenom, že vzniká nebezpečí požáru od odletujících jisker, ale je to navíc nesportovní.
- S ohledem na svého koně bychom *neměli jezdit více než dvacet až třicet kilometrů denně*. Může se vám stát, že se cestou ztratíte a každý kilometr při hledání správné cesty na víc už je pro koně hodně náročný. Navíc je třeba počítat také s tím, že kůň nese během putování mnohem vyšší zátěž.
- Pokud si nejsme s orientací v terénu zcela jisti, držíme se raději vyznačených stezek, abychom zbytečně neměli obavy o správný směr. Většinou je pravidlem, že nervózní jezdec přenáší nervozitu na svého koně – a přitom nejenom nám, ale i našemu koni by putování mělo působit radost.

JÍZDA LESEM

Lesní zákon říká, že „les je prostor pro rekreaci a je přístupný každému, kdo do něj za tímto účelem vchází.“ Avšak **jízda na koni a jízda autem mimo lesní cesty a lesní silnice je (mimo oficiálně značených jezdeckých stezek) zakázaná**, stejně jako přenocování pod širákem nebo stanování. Zákaz neplatí pouze pro jezdce s vyřízeným povolením.

Každá jezdecká skupina se již někdy dostala do kontaktu s místním mysliveckým sdružením, zvláště v oblastech, kde se na koních jezdí v lese pravidelně. Vždy je slušné myslivce pozdravit a pokud se zeptá, vysvětlit mu důvod své jízdy lesem. **Je důležité respektovat požadavky myslivců a správců lesa, neplášt zvěř hlasitým hovorem nebo nepoškozovat lesní porosty nešetrnou jízdou mimo lesní cesty.**

Ohled na zájmovou skupinu by však měl být oboustranný, je slušností, když myslivci oznamují jezdeckému klubu svoje plánované aktivity. Pro jezdce i pro myslivce by bylo nepříjemné, kdyby se v ten samý den konala v dané lokalitě hromadná vyjížďka a současně i hon. Není-li taková dohoda možná, uživatelé honitby (myslivci) mohou požádat orgán místní samosprávy (tzn. příslušný obecní úřad), aby **v době hnízdění a kladení mláďat nebo i v době lovu zvěře omezil vstup do honitby nebo jejích částí. Takové omezení se pak bude vztahovat i na jezdce na koních.**

Každý jezdecký spolek (nebo jezdecká stanice) by měli mít mapu své jezdecké oblasti, kde jsou vyznačeny jezdecké stezky (a to včetně vyznačení posedů). V době odstřelu od 18.00 do 7.00 hodin (či v jiném časovém termínu platným pro danou lokalitu) bychom se kvůli vlastnímu bezpečí měli ježdění po lese vyhnout.

Je dobré znát i **dobu hájení zvěře**, kdy je obzvláště nutné dodržovat při pohybu lesem ticho.

Při nálezu **mrtvého zvířete**, ihned nález nahlásí nejbližšímu hajnému (revírníkovi) nebo mysliveckému sdružení.

Obecně platí, že **volně pobíhající psi do lesa nepatří**, zejména když neuposlechnou zavolání svého pána. Může se ale stát, že jezdce může myslivec požádat, aby si i korektně vycvičeného psa jezdec vzal na vodítko, jinak psu hrozí zastřelení. I když vedení psa na vodítku ze sedla není příjemné, myslivec má podle zákona právo o to požádat. (Pes smí být zastřelen pouze tehdy, jestliže pronásleduje divoče žijící zvěř).

V lesích je zakázáno:

- a) rušit klid a ticho
- b) provádět terénní úpravy, narušovat půdní kryt, budovat chodníky, stavět oplocení a jiné objekty
- c) vyzvedávat semenáčky a sazenice stromů a keřů lesních dřevin
- d) těžít stromy a keře nebo je poškozovat
- e) sbírat semena lesních dřevin, jmelí a ochmet
- f) sbírat lesní plody způsobem, který poškozuje les
- g) jezdit a stát s motorovými vozidly
- h) vstupovat do míst oplocených nebo označených zákazem vstupu
- i) vstupovat do porostů, kde se provádí těžba, manipulace nebo doprava dříví

- j) **mimo lesní cesty a vyznačené trasy jezdit na kole, na koni**, na lyžích nebo na saních
- k) kouřit, rozdělávat nebo udržovat otevřené ohně a tábořit mimo vyhrazená místa
- l) odhazovat hořící nebo doutnající předměty
- m) narušovat vodní režim a hrabat stelivo
- n) pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty
- o) znečišťovat les odpady a odpadky
- p) rozdělávat nebo udržovat otevřené ohně, a to do vzdálenosti 50 m od okraje lesa.

Organizované nebo hromadné sportovní akce lze v lese konat na základě oznámení orgánu státní správy lesů. V oznámení, které musí být předloženo **nejméně 30 dnů před dnem konání této akce**, pořadatel uvede místo a termín konání této akce, předpokládaný počet účastníků, způsob zajištění a souhlas vlastníka lesa. Orgán státní správy lesů může do 15 dnů ode dne doručení oznámení stanovit doplňující podmínky.

OCHRANA PŘÍRODY A KRAJINY

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Nuselská 39, 140 00 Praha 4, IČ: 62933591

tel.: 241 082 219 - sekretariát ředitele

fax: 241 082 999

e-mail: aopkcr@nature.cz

URL: <http://www.nature.cz>

JÍZDA PO SILNICI

SILNIČNÍ ZÁKON (zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích)

HLAVA 2 • provoz na pozemních komunikacích

DÍL 3 • Pravidla provozu na pozemních komunikacích

ODDÍL 5 • Zvláštní ustanovení pro chůzi, jízdu nemotorových vozidel, jízdu na zvířeti a vedení a hnaní zvířat: **§ 60 Jízda na zvířatech a vedení a hnaní zvířat**

(1) Pro jezdce na zvířeti a pro průvodce vedených a hnaných zvířat platí přiměřeně povinnosti řidiče podle § 5 odst. 1 písm. b), d), f), g) a h), § 11 odst. 1, § 12 až 17, § 20 až 24, § 25 odst. 1 a 2, § 27, § 28 odst. 1, 2, 4 a 5, § 29, 30, § 41 odst. 7 a § 42 odst. 2.

(2) Je-li zřízen jízdní pruh pro jezdce na zvířatech nebo stezka pro jezdce na zvířatech označené dopravní značkou „Stezka pro jezdce na zvířeti“, musí jezdec na zvířeti užít tento pruh nebo stezku.

(3) Jiní účastníci silničního provozu nesmějí pruh pro jezdce na zvířatech nebo stezku pro jezdce na zvířatech užít.

(4) Na vozovce musí jezdec na zvířeti **jet při pravém okraji vozovky**; nejsou-li tím ohrožováni nebo omezováni chodci, smí jet po pravé krajnici.

(5) Na silnici, místní komunikaci a veřejně přístupné účelové komunikaci smí jet na zvířeti jen jezdec starší 15 let. **Osoba starší 12 let smí jet na zvířeti na silnici, místní komunikaci a veřejně přístupné účelové komunikaci jen pod dohledem osoby starší 15 let. Jezdci na zvířatech smějí jet jen jednotlivě za sebou.** Jezdec smí vést jen jedno zvíře.

(6) Průvodce vedených nebo hnaných zvířat musí být osoba starší 15 let. Vyžaduje-li to bezpečnost provozu na pozemních komunikacích, je průvodce vedených nebo hnaných zvířat při doprovodu zvířat oprávněn zastavovat vozidla.

(7) Zvířata se smějí vést nebo hnát rychlostí chůze a jen tak, aby provoz na pozemní komunikaci nebyl ohrožován a aby byl co nejméně omezován.

(8) **Hnaná zvířata ve stádu** musí být doprovázena potřebným počtem průvodců hnaných zvířat a musí být rozdělena na vhodně dlouhé skupiny oddělené od sebe dostatečně velkými mezerami.

(9) Průvodce vedených zvířat smí **vést nejvýše dvě zvířata**, která musí být k sobě spřažena.

(10) Za **snížené viditelnosti** musí být jezdec na zvířeti označen na levé straně neoslňujícím bílým světlem viditelným zepředu a červeným neoslňujícím světlem viditelným zezadu. Průvodce vedených a hnaných

zvířat musí být za snížené viditelnosti označen neoslňujícím bílým světlem. Od soumraku do svítání je zakázáno užívat k jízdě na zvířatech a k vedení zvířat silnice I. nebo II. třídy.

(11) Vlastník nebo držitel domácích zvířat je povinen zabránit pobíhání těchto zvířat po pozemní komunikaci.

§ 59 Jízda potahovými vozidly a ručními vozíky

(1) Vozkou (kočím) smí být jen osoba starší 15 let.

(2) **Nejede-li vozka na potahovém vozidle (tj. voze taženém zvířaty), musí za jízdy potahového vozidla jít po jeho pravé straně.** Před opuštěním potahového vozidla musí vozka vozidlo zabrzdít, uvolnit vnitřní postraňky a na svahu založit kola.

(3) V období od 1. listopadu do 31. března a za snížené viditelnosti v období od 1. dubna do 31. října musí být potahové vozidlo označeno vpředu nejméně jedním **neoslňujícím bílým světlem na levé straně a vzadu nejméně jedním neoslňujícím červeným světlem na levé straně.**

(4) Osoba, která táhne nebo tlačí ruční vozík o celkové šířce větší než 600 mm, musí jít při pravém okraji vozovky; nejsou-li tím ohrožováni ani omezováni chodci, smí jít po pravé krajnici. Za snížené viditelnosti musí být tato osoba nebo vozík označeny na levé straně neoslňujícím světlem bílé barvy.

(5) **Na silnicích I. a II. třídy je v době od 23.00 do 4.00 hodin zakázána jízda s potahovými vozidly a s ručními vozíky.**

DOPRAVA KONÍ

Řada jezdeckých stanic nabízí možnost přepravy koní (případně zkontaktuje dopravce). Pokud se však rozhodneme koně přepravovat sami, měli bychom znát správné technické parametry pro přívěs i auto a vlastnit řidičské oprávnění na přívěs (v případě osobního vozidla se jedná o kombinaci skupin B + E). Musíme také znát maximální rychlost, kterou smíme s koněm jezdit (na území ČR je to 80 km/h) a jak máme koně opatřit na cestu.

DOKLADY

Na cestách mimo území kraje je nutné mít s sebou průkaz koně s potvrzením o řádném očkování proti chřipce (tímto průkazem se také prokazujeme na každé stanici, kde se chceme ubytovat). Je dobré se před jízdou informovat o aktuálních veterinárních předpisech, které v dané lokalitě platí pro přesun koní.

Informace o cestování do zahraničí poskytne příslušná veterinární správa. Například pro pobyt v Rakousku, který nepřekročí 24 hodin, stačí stejný doklad jako u nás.

NAŘÍZENÍ

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností.

Nařízení Rady (ES) č. 1040/2003, kterým se mění nařízení (ES) č. 1255/1997, pokud jde o použití míst zastávek.

Nařízení Rady (ES) č. 411/1998 na ochranu zvířat pro silniční vozidla pro přepravu zvířat delší než osm hodin

Nařízení Rady (ES) č. 1255/1997 týkající se kritérií Společenství pro místa zastavení a pozměňující plán cesty

Nařízení Rady (ES) č. 561/2006 o harmonizaci některých předpisů týkajících se silniční dopravy (AETR)

ZÁKONY

Zákon č. 193/2004 Sb., o ochraně zvířat při přepravě

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči (veterinární zákon) **Zákon č. 243/1997 Sb.**, kterým se mění

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 162/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

VYHLÁŠKY

Vyhláška č. 296/2003 o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činnostech.

VETERINÁRNÍ ZÁKON A OCHRANA PROTI TÝRÁNÍ

Veterinární podmínky pro koně v roce 2008

Vystavila: Státní veterinární správa ČR

1. Koně musí být doprovázeni platným veterinárním osvědčením (dle § 6 veterinárního zákona), které musí obsahovat všechny náležitosti § 4 odst. 8 vyhlášky č. 296/2003 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat, včetně **slovního a grafického popisu koně** a jeho změny nebo **průkazem koně** v souladu s § 23 odst. 4 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších změn a doplňků, který odpovídá vzoru uvedenému v příloze č. 8, části 5 vyhlášky č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem. Koně, kteří mají průkaz koně vystavený v souladu s předpisy Evropských společenství se slovním a grafickým popisem, se považují za koně označené v souladu s touto vyhláškou.

2. Všichni koně bez rozdílu věku musí splňovat požadavky na jejich **označení** podle § 13 až § 17 vyhlášky č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem. Koně, kteří jsou označeni v souladu s předpisy Evropských společenství se slovním a grafickým popisem, se považují za koně označené v souladu s touto vyhláškou.

3. Dále musí být v osvědčení nebo průkazu uvedeno, že:

a) kůň byl vakcinován dle vakcinačního schématu udaného výrobcem vakcíny a je v imunitě proti **influence** (chřipce koní). Poslední vakcinace byla provedena nejpozději 7 dní před konáním svodu,

b) kůň od 24 měsíců stáří byl laboratorně vyšetřen s negativním výsledkem na **infekční anemii**; vyšetření nesmí být starší 24 měsíců,

c) kůň, původem z České republiky, je-li doprovázen veterinárním osvědčením, byl nejpozději 3 dny před přemísťováním na svod **klinicky vyšetřen** a nejeví příznaky onemocnění,

d) kůň nebyl 30 dnů před odběrem vzorků k laboratornímu vyšetření alergologicky vyšetřen,

e) kůň pocházející z členské země EU, musí splňovat požadavky § 19 odst. 2 vyhlášky č. 382/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na obchodování se zvířaty a o veterinárních podmínkách jejich dovozu ze třetích zemí (*směrnice Rady 90/426/EHS ze dne 26. června 1990 o veterinárních předpisech pro přesun koňovitých a jejich dovoz ze třetích zemí*).

f) kůň pocházející ze třetí země, popřípadě její části, která je uvedena na seznamu třetích zemí a jejich částí, z nichž je možno dovážet zvířata do Evropské unie a je doprovázen veterinárním osvědčením pro dočasný dovoz registrovaných koní na dobu kratší 90 dnů a splňuje požadavky § 63 až § 65 vyhlášky č. 382/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na obchodování se zvířaty a o veterinárních podmínkách jejich dovozu ze třetích zemí (*směrnice Rady 90/426/EHS ze dne 26. června 1990 o veterinárních předpisech pro přesun koňovitých a jejich dovoz ze třetích zemí*).

4. V případě dostihů a závodů musí být výše uvedené dokumenty k dispozici pro potřeby státního veterinárního dozoru u odpovědné osoby na závodě v době 1,5 hod. před začátkem závodu, kterého se kůň účastní.

5. Pořadatel umožní vyložení, napojení a nakrmení koní před konáním závodů a vytvoří podmínky pro čištění a dezinfekci dopravních prostředků, které byly použity k přepravě koní na svod.

6. **Veterinární přejímku** koní provede soukromý veterinární lékař, kterého zajistí pořadatel svodu pro celou dobu konání akce. Jeho jméno, datum a čas přejímky nahlásí odpovědná osoba nejpozději 7 dnů před konáním svodu na KVS.

7. Pořadatel předloží soukromému veterinárnímu lékaři k provedení přejímky **seznam koní**, účastnících se svodu, kde bude uvedeno:

- jméno koně
- majitel koně
- datum a čas vyložení koně z dopravního prostředku
- číslo veterinárního osvědčení a země původu koně (u koní ze zahraničí)
- po ukončení přejímky si pořadatel nechá tento seznam od soukromého veterinárního lékaře potvrdit a uchová ho pro případ kontroly po dobu 1 roku.

8. Závodů se nesmí zúčastnit koně, kteří ve stanovené době neprošli veterinární přejímkou.

9. **Veterinární dozor** provede KVS .....

10. Prostory a zařízení, ve kterých se zvířata zdržovala, musí být po skončení svodu řádně očištěny, popřípadě ošetřeny protiplísňovým prostředkem a dezinfikovány.

11. Tyto veterinární podmínky mohou být z nálezových důvodů kdykoliv změněny nebo zrušeny.

12. Tyto veterinární podmínky nenahrazují **povolání obce ke konání svodu**.

13. Schválený řád ochrany zvířat č.j. ....

JAK SPRÁVNĚ POSTUPOVAT PŘI PODEZŘENÍ NA TÝRÁNÍ KONĚ

Pokud je s koněm špatně nakládáno, a nebo se nachází v nevyhovujících podmínkách (strach, bolest, hlad), majitel může být vystaven trestu odnětí svobody, nebo zaplatit vysokou pokutu.

Kromě **znalosti zákona o ochraně zvířat proti týrání** je možnost obrátit se také na občanské sdružení s názvem. **Naděje pro koně, o.s.**, které se zabývá případy týrání, oznámením o podezření na nevhodné životní podmínky koní, špatné zacházení nebo jakýmkoliv jiným porušením zákona na ochranu zvířat. Tel.: **737 171 512** nebo **777 220 951**

Tyto případy jsou řešeny ve spolupráci s příslušnou Státní veterinární správou a Městským úřadem, popř. dalšími organizacemi a odborníky na chov koní a jejich výživu. **Informace o osobě, která případ ohlásila jsou chráněny a nejsou poskytovány třetí osobě.** Pravdivost údajů o případu je ověřována dle možností sdružení - osobní návštěvou v místě ustájení koní, na základě výpovědí svědků nebo jinou dostupnou formou.

Při řešení každého případu je důležité poskytnout alespoň **základní informace**. Jedná se především o jméno a adresu chovatele (adresa trvalého bydliště nebo telefon jsou výhodou), adresu ustájení koní, údaje o koních (počet, jméno, plemeno, pohlaví, zdravotní stav), stručný popis situace (datum Vaší osobní návštěvy, jak jste se o případu dozvěděli, předchozí ohlášení podaná na úřady, apod.). Důležitý je také kontakt na Vás a popřípadě na další svědky události.

Pořízení fotografií nebo videozáznamu: vždy je dobré mít k dispozici kromě svého vlastního tvrzení a skupiny svědků také nějaké objektivní důkazy a doklady o stavu postižených zvířat.

Písemné oznámení případu: důležité je všechny získané informace sepsat do oficiálního oznámení a v písemné formě předat příslušným úřadům a organizacím na ochranu zvířat. Většina úřadů se zabývá ohlášením i v případě, že se jedná o anonym. Protože však forma anonymního podání může být podezřelá

z „vyřizování osobních účtů“, **nejlepší možností je písemné ohlášení podepsat a uvést také své kontaktní údaje** (adresu, telefon). Dle zákona na ochranu osobních informací má úřad povinnost Vaše osobní informace chránit. Jedná se však pouze o údaje typu: rodné číslo, věk, apod. Proto se Vám může stát, že osoba, na kterou jste oznámení podali, se dozví jak Vaše plné jméno tak adresu nebo telefonní číslo, a to i v případě, že ve svém ohlášení požádáte o ochranu veškerých osobních údajů. Pokud je zveřejnění jména či adresy nežádoucí, je možné kontaktovat některou z organizací na ochranu zvířat.

INSPIRACE OD NAŠICH RAKOUSKÝCH SOUSEDŮ

---

aneb Co by měl znát jezdecký průvodce

Rakouský jezdecký průvodce má svoje vzdělání potvrzené certifikátem. Úkolem průvodce je připravit jezdce na putování a následně je krajinou provázet. Důležité je, aby před samotnou jízdou informoval jezdce o zásadách platných pro danou oblast a během jízdy dbal na jejich dodržování.

Získání certifikátu zahrnuje:

1. prověření jezdeckých schopností žadatele (drezúra V1, krajinná jízda v délce 4 km a absolvování 8-10 překážek ve výškovém rozmezí od 70 cm do 90 cm, přičemž polovinu musí tvořit překážky přírodní).
2. čtyřdenní seminář (možnost absolvování s vlastním koněm)
3. závěrečné zkoušky před komisí (2 rozhodčí a 1 přísedící z daného spolku).

Předpokládá se, že zájemce již má zkušenosti s terénním ježděním a putováním krajinou.

Zkoušen je individuálně každý předmět, který se v kurzu probíral:

- právní zásady
- plánování a průběh jezdeckého putování
- krmení a péče o koně
- veterinární zásady
- zásady podkovářství
- orientace v terénu
- jezdecké vybavení
- hodnocení pohybu koně v průběhu putování
- pohyb na koni krajinou
- jízda s těžkou výstrojí a překonávání přírodních překážek

Na základě úspěšně složených zkoušek dostane absolvent vysvědčení a odznak jezdeckého průvodce. Než se vydá průvodce s lidmi na putování do určité lokality, je zde povinen vyřídit povolení k průjezdu od majitelů zemědělských ploch, myslivců a obcí. Tím se stává prodlouženou rukou své zastřešující organizace a dostane k dispozici mapu sítě jezdeckých stezek vytvořených daným spolkem v měřítku 1 : 50 000. Během jízdy se o jezdce, které doprovází, stará a pomáhá jim radami i péčí. Svoji činnost zaznamenává do knihy, kterou obdržel od svého spolku.

Kniha záznamů o jezdecké turistice

Číslo strany .....

Putování z ..... do .....

Délka trvání od ..... do .....

Počet účastníků .....

Jméno jezdeckého průvodce ..... s koněm .....

Jméno účastníka ..... s koněm .....

Registrovaná jezdecká stezka a časový plán

Stručný popis trasy

Prostor pro přehled událostí na trase, popis zkušeností, razítko, foto apod.

Datum

Podpis

Součástí semináře pro jezdecké průvodce je:

Všeobecně-vzdělávacím cílem semináře je prostřednictvím odborných úloh seznámit účastníky s danou problematikou. Jezdecký průvodce je kvalifikovaná osoba, která je povinna v dopravním ruchu i ve volné krajině provázet skupinu jezdců na koních za dodržení všech zásad bezpečnosti. Vzdělávací kurs má za úkol seznámit účastníky s praktickými i teoretickými znalostmi.

Dva až čtyři týdny před zahájením semináře obdrží zájemci skripta. Čeká je:

- a) přijímací zkouška
- b) čtyřdenní proškolení
- c) komisionální závěrečné zkoušky

Pro umožnění studia je podmínkou absolvování přijímacího pohovoru. Mezi další podmínky patří: věková hranice minimálně 18 roků, potvrzení, že zájemce absolvoval kurz první pomoci a doklad, že se účastnil putování krajinou na koni.

Přijímací zkouška:

- předvedení čtené drezurní úlohy V1 (jednotlivě nebo ve skupinách), předepsaná výstroj.
- absolvování krajinné jízdy v délce od dvou do čtyř km (podle konfigurace terénu) s 8 až 10 skoky (od 70 do 90 cm výšky), z toho polovina překážek musí být přírodních (zed', příkop, překonání vody, svah). Krajinná jízda probíhá ve skupinách tvořených třemi až pěti jezdci, kteří sami volí rychlost průjezdu podle terénní obtížnosti.
- získání veterinárního osvědčení o tom, že kůň je zdravý, je správně krmen, je v dobré kondici, je o něj dobře pečováno a že je správně podkovan. Proti veterinárnímu rozhodnutí není odvolání.

Kandidáti, kteří obdrží známku 5.0 nebo více, se mohou zúčastnit kurzu.

Osvobozen od těchto zkoušek je státní instruktor, státní učitel, trenér, popřípadě učitel jízdy na koni FEDERATION EQUESTRE NATIONALE D'AUTRICHE (FENA).

Komisionální závěrečné zkoušky

Ústní závěrečná zkouška je teoretická. Je k ní připuštěn každý účastník kurzu, který byl pozitivně hodnocen ze všech přednášených předmětů a prokázal znalost problematiky z obdržených skript (jedná se o témata, která nejsou přednášena v rámci kurzu).

Na závěr kurzu účastník v rozmezí tří hodin vypracuje klauzurní práci, v níž připraví putování na 2-3 dny, a to včetně zakresu do mapy a výpočtu potřebného množství krmiva pro koně na dané období. Práci hodnotí komisaři.

Po úspěšně složené zkoušce vystaví BFV certifikát. Absolvent získává též oprávnění k označení „Jezdecký průvodce“ (FENA).

V opačném případě lze rámci jednotlivých oborů zkoušku opakovat minimálně po třech měsících a v praktických oborech minimálně po šesti měsících. Celkově se opravná zkouška může opakovat pouze dvakrát.

Není-li opakovaná zkouška z jednoho předmětu složena do dvou let, je nutné opakovat celou zkoušku kompletně.

Odstoupí-li zájemce na začátku zkoušek, považuje se celá zkouška za odloženou.

Zkoušený kandidát může být vyloučen zkušební komisí z důvodu podvádění nebo nevhodného chování.

Otevření jezdecké stezky Lichtenberg - Telč

ORGANIZACE JEZDECKÉ TURISTIKY V RAKOUSKU

Jezdeckou turistiku v Rakousku zajišťuje Referat Breitensport des Bundesfachverbandes für Reiten und Fahren Betreut (BFV). Servis pro jezdce zajišťuje sekretariát BFV.

Mezinárodní úroveň:	Mezinárodní organizace pro jezdeckou turistiku O.E.P.T.E.
Národní úroveň:	Spolkové sdružení pro jezdeckví a vozatajský sport (BFV)
Spolková úroveň:	Zemské odborné sdružení (LFV) pro jezdeckví a vozatajský sport (týká se devíti spolkových zemí)
Obecní úroveň:	jezdecké spolky a jezdecké stáje

Oficiální spolkový správní list je FENA, časopis pro jezdecký sport s vlastními stranami pro jezdeckou turistiku. Zde jsou vítány dotazy, připomínky či poděkování.

Síť jezdeckých stezek na území Rakouska

Jedná se o síť navzájem propojených a v kritických místech značených stezek. Pokud se nejedná o veřejné cesty, je nutné získat povolení s obcemi a majiteli daných pozemků.

Síť místních jezdeckých stezek: síť vytvořená spojením navazujících jezdeckých okruhů, které slouží ke každodennímu jezdeckému provozu umožňují dvou až tříhodinové vyjížděky. Trasy mají podobu okruhů umožňujících zpětný návrat do stáje. Síť se vyznačuje v mapě s měřítkem 1 : 50 000 a spadá do péče jezdeckých průvodců

Zemská síť jezdeckých stezek: propojení místních sítí jezdeckých stezek v rámci jedné spolkové země s doplňkovými regionálními trasami. Tato síť je zaznamenána v mapě s měřítkem 1 : 200 000. Eviduje a stará se o ni LFV.

(Národní) síť spolkových jezdeckých stezek ... spojuje devět zemských sítí jezdeckých stezek. Součástí jsou přechody do sousedních zahraničních států, které podléhají celním a veterinárním předpisům. Mapa v měřítku 1 : 625 000, síť spravuje BFV.

<i>Druh jezdecké stezky</i>	<i>Označení</i>
Síť spolkových jezdeckých stezek	Ö1, Ö2...
Síť zemských jezdeckých stezek	N1, O1, T1... (písmenko značí mezinárodní autoznačku spolk. země)
Síť místních jezdeckých stezek	1 – 99

Čísla na oficiální tabulky označující stezky malují členové BFW a udržuje je žadatel.

Mapy pro jezdeckou turistiku zobrazují průběh páteřních stezek. Jejich základ obvykle tvoří zeměpisné mapy v měřítku 1 : 50 000. Aktuální situaci na jednotlivých stezkách lze zjistit pouze od místního jezdeckého spolku.

Kontaktní místo je konkrétní bod v krajině, kde se jezdec může potkat s průvodcem znalým místních poměrů a (nebo) a nebo přejet z jedné stezky na druhou.

Značení rakouských jezdeckých stezek

Jezdecké stezky jsou v různých oblastech Rakouska označeny různými symboly: hlava koně, podkova, podkova s trojúhelníkem nebo normovanými tabulkami.

Symbolika:

_____ stálá stezka

----- přechodná stezka (stav nutno aktuálně ověřit v nejbližší jezdecké stanici nebo u daného jezdeckého spolku)

podkova s trojúhelníkem – stanice Dolnorakouského chovatelského svazu. Je zde možné přechodné ustájení koní a nakoupení produktů z dané oblasti.

trojúhelník plný – ustájení koní, možné po předchozím ohlášení

ZÁSADY POHYBU PO JEZDECKÝCH STEZKÁCH NA ÚZEMÍ RAKOUSKA

- **Opouštět vyznačené jezdecké stezky není dovoleno.**
- Na veřejných komunikacích je jezdcům povoleno používat pouze jim vyhrazený jízdní pruh nebo jezdeckou stezku. **Jezdci mladší šestnácti roků mají povoleno jezdit pouze v doprovodu dospělé osoby.** Jezdci musí být způsobilí jízdy, což prokazují svým rakouským jezdeckým pasem.
- Pro jízdu na neveřejných a privátních pozemcích (zahrady, pole, pozemky určené jako stavební parcely) jsou jezdcům povinni získat **souhlas majitele pozemku**. Při pravidelném používání pozemku by měla být mezi oběma stranami uzavřena smlouva o užívání. Nikdy nevjíždíme na louky s rostoucí trávou.
- Na **soukromých cestách** můžeme jezdit pouze tehdy, když to majitel nebo správce povolí, a to buď obecně, nebo na výjimku konkrétním osobám. Jízda bez povolení může znamenat vysokou pokutu. Majitel (správce) si může cestu označit značkou, např. Soukromá cesta, Zákaz jízdy na koni apod. Na takto označených cestách je v každém případě cesta zakázána.
- **Cesty v horách** bývají většinou soukromé a ježdění je zde možné pouze s povolením.
- V Rakousku je od roku 1980 oblast země nad hranicí lesa (tzv. „ödland“) přístupná pouze pěším návštěvníkům.
- Jízda lesem je povolena pouze se **souhlasem vlastníka lesa**. Při používání lesní cesty je nutno obstarat souhlas správce komunikace.
- Jezdecký svaz nebo stáj zodpovídají za to aby jejich jezdcům dodržovali čas stanovený majitelem

pozemku k vyjížděním. Pokud není konkrétní čas stanoven, **platí obecně časové rozmezí od východu do západu slunce.**

- Napájení koní ve veřejných tocích je povoleno v případě, že tomu odpovídá **kvalita vody a stav břehu (aby nedošlo k jeho narušení koňskými kopyty)**. Napájení ze soukromých řek, potoků, jezer a rybníků je povoleno pouze se souhlasem majitele. V době sucha je možné jezdit podél vodních toků.
- Jezdec je povinen brát ohled na pěší turisty, zejména **při křížení pěší stezky, kde se smí pohybovat pouze krokem.**
- V případě, že jezdec jedná (či jednal) v rozporu se zásadami pohybu po jezdeckých stezkách, je **majitel pozemku, orgán lesní správy a nebo vyškolený jezdecký průvodce oprávněn požadovat jeho legitimaci.** Jezdec může naopak vyžadovat předložení příslušných dokladů
- Jako důkaz vyškolení průvodce slouží **odznak jezdeckého průvodce**, předložený spolu s jakýmkoliv úředním dokladem vybaveným jeho fotografií
- **Majitel pozemku není odpovědný za stav stezky. Každý jezdec podniká vyjížděku na vlastní nebezpečí.** Majitel pozemku nepřebírá žádnou zodpovědnost za škody a úrazy, které by se jezdcům přihodily na stezce.
- Majitel pozemku je oprávněn (např. z důvodu ochrany lesa) stezku buď částečně, nebo i zcela uzavřít (uživatelé stezky dle možností upozorní 14 dní předem).
- **Každý kůň musí mít viditelně připevněnou známku s přidělenou barvou, číslem koně a poštovním směrovacím číslem stáje nebo jezdeckého svazu.** Označení koně zahraničního jezdce zajistí po domluvě nejbližší jezdecké stanice na zvolené stezce.
- Každý jezdec by měl **uzavřít povinné ručení s dostačujícím krytím** (dle obvyklých pojišťovacích praktik). Uzavřené povinné ručení musí mít všichni koně, kteří se pronajímají. Přesto se doporučuje také zahraničním jezdcům, kteří přijedou na vlastních koních.
- **Informace o ubytování pro jezdce a koně**, stejně jako o charakteristice stáje, sděluje příslušný obecní úřad, kde jsou také uveřejněny všechny platné jezdecké zákazy.
-

Pokud se vydáme do Rakouska se svým koněm, neměli bychom zapomenout cestovní pas a veterinární osvědčení pro našeho koně. Rakouští jezdci navíc uzavírají na koně povinné ručení, neboť stejně jako řidiči či chodci podléhají pravidlům silničního provozu a úhrada škod při eventuální nehodě je zde velmi vysoká.

Jakmile překročíme s koněm hranici s Rakouskem, můžete se pohybovat po všech silnicích, kromě rychlostních silnic a dálnic. Používat lze také polní cesty. Nikdy nepoužíváme cesty se zákazem označené vjezdu pro všechny dopravní prostředky, nebo s označením lesní či privátní cesty.

Přesnější dotazy a podrobnější informace o úseku, kterým chceme projíždět, zodpoví jezdecké stanice ležící na trase. Ty také mohou zaslat podrobnější mapu a pokud se nacházíme v oblasti, která vyžaduje označení koně známkou (upevňuje se na lícnici), vydají nám také tuto známku.

Pokud se kůň lekne a uteče do pole, kde způsobí škodu, měli bychom se zastavit v nejbližší jezdecké stanici, která nám pomůže vyřídit případ s pojišťovnou.

Použitá literatura:

Wanderreitführer (Ausbildungsbehef), Wien, 1988

Bundesfachverband für Reiten und Fahren in Österreich

1110 Wien, Alpha Factory Center, Geiselbergstrasse 26-32/512

Speciální zootechnika – chov koní

František Bílek a kol., Státní zemědělské nakladatelství Praha, 1955

Zvěrolékařský rádce

Kolektiv autorů VŠV Brno, Zdravověda, Brno

Koňský doktor na návštěvě

Brent Kelley, PRAGMA, Praha, 2002

Než přijde veterinář

Jürgen Bartz, Nakladatelství Brázda, s.r.o., Praha, 2002

Stromy, které léčí

Peter Conway, TRITON, Praha, 2005

Barevný atlas rostlin

Dušan Randuška, Ladislav Šomšák, Izabela Háberová, Nakladatelství Profil, Ostrava, 1986

Jezdecká turistika

Karol Hollý, Montanex, Ostrava, 2003

Na koni křížem krážem po Česku

Milena Andrlová a kol., Fragment, Praha, 2008

JEZDECKÁ STEZKA

Maříž - Písačovice - Úranov nad Dvůr

PRAVIDLA

počty na steze

Greenways Praha-Vltava

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

JEZDECKÁ STEZKA

der Reitpfad Lichtenberg - Telč

Legenda

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

Plánek stezek

Legenda

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

JEZDECKÁ STEZKA

Maříž - Nová Říše (Babstava)

PRAVIDLA

po steze

Greenways Praha-Vltava

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

Plánek stezek

Legenda

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

JEZDECKÁ STEZKA

der Reitpfad Lichtenberg - Telč

DISPOZIČNÍ FOND VYSOČINY PARTNERSTVÍ SÍL DRACÍ

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

Plánek stezek

Legenda

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

jezdecka-turistika.sothis.cz

Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky

© Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky 2008

Ing. Simona Stejskalová (*text a foto*), Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky, Moravské Budějovice

Mgr. Kateřina Feikusová (*překlad*)

Aneta Zerzánková (*překlad kapitoly o organizaci jezdecké turistiky v Rakousku*)

Ing. Martin Musil, Občanské sdružení pro podporu jezdecké turistiky – Jindřichův Hradec (*korektura textu*)

Sothis CZ, s.r.o., Moravské Budějovice, 2008 (*sazba, grafické práce*)

TATO PUBLIKACE BYLA VYTVOŘENA ZA FINANČNÍ PODPORY JIHOČESKÉHO KRAJE